

Application of Semantic and Pragmatic Principles of Context Theory in the Fiqh Texts on Bay'

Davood Saeedi¹ , Taher AliMohammadi² , Karim Koukhaizadeh³ ,
and Tahereh Afshar⁴

1. Ph.D. Graduate in Jurisprudence and Islamic Legal Fundamentals, Lecturer, Department of Islamic Studies, Faculty of Literature and Humanities, Islamic Azad University, Bandar Abbas Branch, Bandar Abbas, Iran. Email: d.saeedi@yahoo.com
2. *Corresponding Author*, Associate Professor, Department of Jurisprudence and Islamic Legal Fundamentals, Faculty of Theology and Islamic Studies, Ilam University, Ilam, Iran. Email: t.alimohammadi@ilam.ac.ir
3. Associate Professor, Department of Jurisprudence and Islamic Legal Fundamentals, Faculty of Theology and Islamic Studies, Ilam University, Ilam, Iran. Email: k.kokhaizadeh@ilam.ac.ir
4. Associate Professor, Department of English Language and Literature, Ilam University, Ilam, Iran. Email: t.afshar@ilam.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received

21 May 2022

Received in revised form

25 June 2022

Accepted

01 August 2022

Available online

22 June 2025

Keywords:

bay',
context,
textual context,
situational context,
speech acts

ABSTRACT

Context theory is one of the most well-known approaches in modern linguistics. This approach seeks to employ scientific and common tools in the linguistic domain to understand the speaker's intended meaning in discourse analysis and interpretation. The question is how this aforementioned theory can be applied to comprehend the intent of the sacred legislator (shāri' al-muqaddas) and, so to speak, in the iṣṭinbāt (deduction) of juridical rulings (ahkām fuqahā'). In the present article, the authors, utilizing the common tools and methods of discourse analysis and semantic-pragmatic intention studies, have found certain types of contexts effective in the analysis of iṣṭinbāts derived from fiqh texts on bay' (sale). The results indicate that the majority of conventional methods—including referencing, substitution, and omission within intralingual context, as well as various illocutionary acts by the renowned linguist John Searle in speech acts such as declarative, assertive, commissive, and directive—can be matched with certain foundational principles of the fuqahā''s iṣṭinbāt in the field of bay'. Meanwhile, a few of these acts, such as the emotive act, inevitably did not yield the necessary interpretative results for deriving valid ahkām.

Cite this article: Saeedi, D., AliMohammadi, T., Koukhaizadeh, K., & Afshar, T. (2025). Application of Semantic and Pragmatic Principles of Context Theory in the Fiqh Texts on Bay'. *Studies of Islamic Jurisprudence and Basis of Law*, 19(1), 249-274. <http://doi.org/10.22034/fvh.2022.13681.1606>

Introduction

A significant portion of contemporary linguistic research is devoted to the theory of *context*, which has also drawn considerable attention in the field of semantics—so much so that several linguists have treated it as a comprehensive, stand-alone theoretical framework. In semantics, *context* is often equated with *co-text* and classified into *internal* and *external* contexts. The term *context* generally refers to whatever surrounds a given element, encompassing the spatiotemporal environment in which a text—whether oral discourse or written material—exists. Context, as one of the most crucial elements in understanding a text, plays a decisive role in apprehending its intended meaning.

In linguistics, context refers to the space in which sentences are produced; it denotes the network of relations between linguistic form (grammar and vocabulary) and the external world, thereby constituting the extralinguistic meaning of language. This space may lie outside the language (*extralinguistic context*) or within the language itself, manifested as the set of surrounding sentences that precede or follow a given utterance (*intralinguistic context*). Speech context is thus based on a series of internal elements and external factors, each of which plays a role as a meaning-contributing component. For this reason, the meaning of words and expressions must be interpreted in light of their respective contexts.

External textual references often appear as allusions to other texts, including quotations and certain instances of intertextual reference. The term *context of situation* was first introduced by the Polish anthropologist Bronisław Malinowski (1884–1942), who regarded the sentence as a primary linguistic datum and a highly important social tool. Accordingly, he considered language a special type of behavioral phenomenon rather than a mere symbolic counterpart to thought, arguing that the meaning of any utterance can only be determined within its situational context. Malinowski's ideas later influenced the English linguist J.R. Firth (1890–1960), who defined meaning as “function in context.” A key distinction between Firth and his contemporaries is that, unlike other linguists who considered the sentence the fundamental unit of linguistic analysis, Firth treated the *text in its situational context* as the basic unit of analysis, placing special emphasis on prosodic features (tone and intonation) in textual analysis.

In the Islamic scholarly tradition, particularly in *uṣūl al-fiqh* (principles of jurisprudence), the notion of context was formulated centuries before it emerged in Western linguistics. For instance, Ibn Qayyim al-Jawziyya held that context clarifies sentences, resolves ambiguities and polysemy, and guides interpreters toward a single intended meaning.

Methodology

The prevailing methodology in *fiqh* (Islamic jurisprudence) is descriptive–analytical. In classical works on *bayʿ* (sale) and commercial transactions, definitions of sale and *muʿāḥāt* (implied contracts) are typically followed by discussions of their rulings, the qualifications of contracting parties, the conditions for the exchanged items, *bayʿ fuḍūlī* (unauthorized sales), contract stipulations, sales involving invalid contracts, categories of sale, and the various types of *khiyār* (contractual options). If semantic principles were to be addressed according to this sequence, each would have to be examined within each topic, resulting in frequent repetition.

Similarly, the legal methodology—rooted in these jurisprudential sources—shares the same structural shortcomings, with only slight variations in terminology. In legal codes, for example, the definition and rulings on sale begin with Article 338 of the Iranian Civil Code and conclude with Article 463, which addresses the conditions and rules governing *khiyār*.

By contrast, a linguistic approach avoids such repetition by introducing each principle—whether emotional, cultural, situational, or pragmatic—under its own thematic heading, then illustrating it with relevant examples. This allows the presentation of semantic-contextual rules alongside *fiqh* cases that are particularly salient and tangible. In the present study, using standard descriptive–analytical methods of discourse analysis in the humanities, the authors examine several types of context that influence the interpretation of jurisprudential texts on *bayʿ*.

Findings

The results indicate that most common linguistic methods—such as reference, substitution, and ellipsis—fall within the domain of intralinguistic context, while various speech act categories as outlined by John Searle (representatives, declaratives, commissives, and directives) can be mapped onto certain interpretive approaches of jurists in the domain of *bayʿ*. Conversely, some speech acts, such as expressives, do not necessarily yield the jurisprudential or legal implications required for deriving rulings.

Conclusion

An examination of subcategories of context theory as applied to *fiqh* texts on *bayʿ*—ranging from Qurʾānic verses and prophetic traditions to the writings of eminent jurists—reveals that while general categories of context can indeed be identified and explained, not all of them necessarily lead to the derivation of specific legal rulings. By harnessing the extensive resources of modern linguistic and semantic theories, one can identify practical applications that serve legal deduction (*istinbāt*).

This study, among the first to explore contextual analysis in *fiqh* texts on *bayʿ* and its main subset, *khiyārāt* (contractual options), focuses on a limited

selection of cases. Syntactic tools such as reference, substitution, and ellipsis play a particularly significant role in legal reasoning from the perspective of intralinguistic context, which explains why classical jurists—due to their reliance on a textual-interpretive approach—have examined them in detail.

In the realm of extralinguistic context, emotional context has a notable impact on deriving legal rulings, while cultural context corresponds to custom (*'urf*) and the practice of rational agents (*sīrat al-'uqalā'*). Situational context—embodied in relevant circumstantial indicators (*qarā'in ḥāliyya*) outside of cases of dissimulation (*taqiyya*)—also plays an indispensable role in the interpretation of *fiqh* rulings on *bay'* and commercial transactions. Among Searle's speech acts, only representatives, declaratives, commissives, and directives have a direct and substantive function in jurisprudential reasoning in these areas; expressives, by contrast, are excluded due to their lack of relevance to legal derivation.

Author Contributions: This article is derived from a doctoral dissertation. The supervisor (undersigned), co-supervisor (Dr. Koukhaeizadeh), and co-supervisor (Dr. Afshar) all contributed to the original dissertation. As the article is extracted from this collective work, all authors were involved. It is not feasible to precisely delineate each professor's specific contribution to sections of the article, as the guidance was provided progressively over the course of the dissertation research, which concluded approximately three years ago.

Data Availability Statement: Not Applicable.

Acknowledgements: No acknowledgments are necessary.

Ethical Considerations: The authors avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and misconduct.

Funding: This work was not supported by any individual or institution.

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest.

Declaration of Generative AI and AI-assisted technologies in the writing process: No artificial intelligence (AI) tools were used.

کاربرد اصول معناشناسی و کاربردشناسی نظریه بافت در متون فقه بیع

داود سعیدی^۱، طاهر علی محمدی^۲، کریم کوخایی زاده^۳، و طاهره افشار^۴

۱. دانش‌آموخته دکتری فقه و مبانی حقوق اسلامی و مدرس گروه معارف دانشگاه، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندرعباس، بندرعباس، ایران. رایانامه: d.saeedi@yahoo.com
۲. نویسنده مسئول، دانشیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران. رایانامه: talimohamadi@ilam.ac.ir
۳. دانشیار فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران. رایانامه: k.kokhaizadeh@ilam.ac.ir
۴. دانشیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران. رایانامه: tafshar@ilam.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نظریه بافت از مشهورترین رویکردهای شناخته شده در زبان‌شناسی نوین است. این رویکرد در نظر دارد از ابزارهای علمی و همگانی در حوزه زبان برای فهم منظور گوینده کلام در سخن‌کاوی و تحلیل آن استفاده کند. سؤال این است که چگونه نظریه مذکور را می‌توان برای فهم منظور شارع مقدس و به اصطلاح استنباط احکام فقهی به کار گرفت. در نوشتار حاضر، نویسندگان با استفاده از ابزارها و روش‌های متداول سخن‌کاوی و منظورشناسی، برخی از انواع بافت را در تحلیل استنباطات متون فقهی بیع، مؤثر یافته‌اند. نتایج حاکی از این است که غالب روش‌های متداول - از جمله، ارجاع، جایگزینی و حذف در حوزه بافت درون‌زبانی و انواع کارگفت‌های زبان‌شناس مشهور جان سرل در کنش‌های گفتاری از کارگفت‌های اعلامی، اظهاری، تعهدی و ترغیبی - را می‌توان با برخی از مبانی استنباطی فقها در زمینه بیع، تطبیق نمود. این در حالی است که معدودی از این کنش‌ها همانند کنش عاطفی، الزاماً برآیند استنباطی لازم را برای تحصیل احکام واجد نبودند.

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۳۱
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۴/۰۴
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۱۰
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۴/۰۱

کلیدواژه‌ها:

بیع،
بافت،
بافت متنی،
بافت موقعیتی،
کنش‌های گفتاری

استناد: سعیدی، داود؛ علی محمدی، طاهر؛ کوخایی زاده، کریم؛ و افشار، طاهره (۱۴۰۴). کاربرد اصول معناشناسی و کاربردشناسی نظریه بافت در متون فقه بیع. *مطالعات فقه اسلامی و مبانی حقوق*، ۱۹(۱)، ۲۴۹-۲۷۴.

<https://doi.org/10.22034/fvh.2022.13681.1606>

مقدمه

بافت را معادل سیاق کلام معرفی کرده‌اند. اصل قرینه‌بودن سیاق و تأثیر آن در تعیین معنای واژه‌ها و مفاد جمله‌ها یکی از اصول عقلایی محاوره است که در همه زبان‌ها به آن ترتیب اثر داده می‌شود. هم عرف و هم عقلای عالم در فهم معنای عبارت‌ها و ظهور کلام و هم اندیشمندان اسلامی در فهم ظواهر متون دینی، به سیاق توجه کرده‌اند و همواره از آن بهره برده‌اند. علامه طباطبائی بیش از دو هزار بار، در تفسیر شریف المیزان، از قرینه سیاق در تفسیر آیات استفاده کرده‌اند. حتی گاهی ایشان در مواردی که ظاهر روایتی را با سیاق آیه‌ای معارض دیده‌اند، در ظاهر روایت تصرف کرده تا با سیاق بافت کلام، معارضه پیدا نکند. این امر گویای آن است که در نظر ایشان، سیاق آیه از ظاهر روایت، قوی‌تر بوده است (طباطبائی، ۱۴۱۷ق، ج. ۱۷، ص. ۷). با توجه به اهمیت فوق‌العاده سیاق یا همان بافت کلام، نگارندگان، متون فقه بیع را که از اهم مسائل فقهی است، به‌عنوان مصداقی برای واکاوی انواع تقسیمات بافت در معناشناسی نوین، برگزیده‌اند. در نوشتار حاضر، نگارندگان برای نخستین بار به شیوه توصیفی-تحلیلی و با استناد به ابزار کتابخانه‌ای و اینترنتی، برخی از اساسی‌ترین مفاهیم بافت در متون فقه بیع را بررسی کرده و تطبیق داده‌اند. با توجه به مقدمه مزبور پرسش اساسی این است که چگونه می‌توان از نظریات مشهور زبان‌شناختی در حوزه معنا برای تبیین استنباطات احکام فقهی بیع و متاجر بهره برد. ظرفیت استفاده از نظریه‌های مشهوری همچون نظریه بافت و کنش‌های گفتاری زبان‌شناس مشهور، جان سِرل (John Searle)، در تفسیر و استنباط قواعد و احکام بیع تا چه اندازه است؟ به نظر می‌رسد که با شیوه تطبیقی-توصیفی و تحلیلی بتوان بخش قابل توجهی از ضوابط و چارچوبه‌های معناشناختی و کاربردشناختی نظریه مشهور بافت، را با مباحث استنباطی فقهی صاحب‌نظر در عرصه بیع و مکاسب تطبیق نمود، لکن همه آن‌ها لزوماً استنباط حکم فقهی را در این حوزه‌ها در بر نخواهند داشت.

پیشینه

اگرچه در زمینه نظریه بافت و تطبیق آن با متون فقه بیع و مکاسب، پژوهشی مستقل یافت نمی‌شود، اما در زمینه کنش‌های گفتاری که از نوع بافت‌های موقعیتی به شمار می‌آید، اشاراتی در زمینه ابواب ضمان و قضاء وجود دارد. در مثال‌های زیر، اشاره غیرمستقیم به افعال کنشی (performative verbs) مشهود است. فعل کنشی، فعلی است که با صراحت از کنش گفتاری (speech act) خاصی نام می‌برد. برای مثال «قول دادن» یک فعل کنشی است (Yule, 1996, p. 132)، که گوینده با بیان آن کنشی را انجام می‌دهد. در نمونه‌های زیر «ضامن شدن»، «قبول کردن»، «حکم کردن»، «قضاوت کردن» و... افعال کنشی هستند. به‌عنوان مثال، وقتی شخصی (مضمون‌عنه) به دیگری (مضمون‌له) بدهکار است و شخص ثالثی (ضامن) می‌پذیرد که طلب طلبکار را بپردازد و بدهی بدهکار را بر عهده بگیرد، «عقد ضامن» منعقد می‌شود. شهید ثانی می‌گوید: «و الايجاب ضمنت و تکفلت و تقبلت و شبهه ولو قال: ما لک عندی أو علیّ أو ما علیه علیّ فلیس بصریح...». سپس می‌افزاید: «و قیل إن علیّ ضامن، لاقتضاء علیّ الا لزام...»؛ عبارت «علیّ» (برعهده من است) مفید معنای التزام و تعهد است (عاملی، ۱۴۰۳ق، ج. ۴، ص. ۱۱۹؛ جباری و رضویان،

۱۳۹۴، ص. ۵۱). مثال دیگری اینکه شهید در باب قضا می‌گوید: وقتی مدعی، ادعایی مطرح می‌کند، چنانچه ماجرا بر قاضی کاملاً روشن و حکمش مشخص است، بر او لازم است که وقتی مدعی از او صدور حکم را خواست، حکم صادر کند. قاضی یکی از این عبارات را می‌گوید: «حکمت، قضیت، انفذت، امضیت، الزمت»؛ حکم کردم، قضاوت کردم، نافذ دانستم، ماضی و نافذ دانستم، الزام کردم (عاملی، ۱۴۰۳ق، ج. ۳، ص. ۷۵).

مفهوم سیاق

سیاق، مأخوذ از مادهٔ «سوق» و قلب‌شده از «سواق» است (ابن‌اثیر، ۱۳۶۷، ج. ۴، ص. ۴۲۴). مشتقات مختلف آن در لغت، معانی گوناگونی چون روانه‌ساختن شتران (ابن‌منظور، ۱۴۱۴ق، ج. ۱۰، ص. ۱۶۷)، مهریه و صداق (ابن‌فارس، ۱۴۰۴ق، ج. ۳، ص. ۱۱۷؛ راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ق، ص. ۴۳۶) و نیز در علم فقه به معنای مقارنت و معیت دو خطبه بدون سبق یکی بر دیگری آمده است (فیومی، ۱۴۰۵ق، ص. ۴۷۳). اما در باب معنای اصطلاحی سیاق، علمای فقه، اصول و تفسیر، با اینکه از سیاق فراوان یاد کرده و به آن استناد جسته‌اند، عمدتاً تعریف دقیقی از آن به دست نداده‌اند (رجبی، ۱۳۹۶، ص. ۹۱). در این میان، شهید سید محمدباقر صدر، درصدد بیان تعریف برآمده و می‌گوید: «نرید بالسیاق کل ما یکتنف اللفظ الّذی نرید فهمه من دوالّ آخری، سواء کانت لفظیه کالکلمات الّتی تشکل مع اللفظ الّذی نرید فهمه کلاماً واحداً متواسطاً، أو حالیه کالظروف و الملايسات الّتی تحیط بالكلام و تکون ذات دلالة فی الموضوع» (صدر، ۱۳۹۸ق، ص. ۱۴۳). بنا بر این تعریف، مقصود از سیاق هرگونه دلیل دیگری است که به الفاظ و عباراتی که بخواهیم معنای آن دانسته شود، پیوند خورده است؛ خواه از مقولهٔ الفاظ باشد، مانند کلمات دیگری که در کنار عبارت مورد نظر، یک سخن به‌هم‌پیوسته را تشکیل می‌دهند؛ و خواه قرینهٔ حالیه باشد، مانند اوضاع و احوال و شرایطی که سخن در آن اوضاع و احوال طرح شده است و در موضوع و مفاد لفظ مورد نظر، نوعی روشنگری می‌نماید. دلیل اصلی حجیت سیاق و قرینیت آن در مقام استظهار، به اقتضای متکلم حکیم و عاقل برمی‌گردد. به این معنا که گویندهٔ حکیم و عاقل که به قواعد محاوره آشنا است، هرگز از کلمات و جمله‌هایی که به کار می‌برد، معنای متناقض، متضاد، ناهم‌هنگ و نامتناسب را اراده نمی‌کند و در نتیجه، معنای واژه‌ها و مفاد جمله‌های وی، اموری متناسب و هماهنگ است. بر این اساس، سیاق، در مواردی برای فهم واژگان و جملات یک متن، قرینه خواهد بود که نادیده‌گرفتن آن، هماهنگی و تناسب یادشده را خدشه‌دار می‌کند (برزگر، ۱۳۹۱، ص. ۱۳۵).

کاربرد قواعد معناشناختی نظریهٔ بافت در فهم متون

بافت متنی به‌طور خاص از دو سو می‌تواند بر معنای کلی متن اثر گذارد: یکی اثر گذاری بر پیش‌فهم خوانندهٔ متن، یعنی انتظارات و پیش‌انگاره‌های او و دیگری تداعی ارتباط‌یافتن عناصر از بافت متنی با عناصر دیگری از همان متن که خواننده می‌شود. مثلاً در رادیو متن‌های رادیویی که پیش و پس از یک برنامه پخش می‌شود، به‌نوعی بافت متنی آن برنامهٔ رادیویی را تشکیل می‌دهد (ساسانی، ۱۳۹۸، ص. ۱۱۸). بافت زبانی در حقیقت زایندهٔ کاربرد واژه در ساختار جمله و در کنار واژگان دیگر است و چنین کاربردی ما را به معنای

مشخصی رهنمون می‌سازد. بافت غیرزبانی نیز بافت دیگری است که علاوه بر بافت متنی، روابط زمانی و مکانی را تشکیل داده و از اهمیت ویژه‌ای در تعیین معنا برخوردار است (مزبان، ۱۳۹۷، ص. ۶۳). بنابراین، وقتی در معناشناسی از بافت سخن به میان می‌آید، دو بافت مختلف مورد نظر است. بافت، محیطی است که پیرامون یک جمله قرار دارد. اگر این بافت، جمله‌هایی باشند که قبل یا بعد از جمله مورد نظر ما آمده‌اند، این بافت را بافت درون‌زبانی می‌نامیم. اگر نامه‌ای به دست شما رسیده باشد و نویسنده نامه برای ما نوشته باشد که تصادف کرده و چند جای بدنش شکسته است، وقتی به جمله «شانه‌ام شکست»، برسیم فوراً درمی‌یابیم که کتف او شکسته است. در چنین شرایطی، تعبیر یکی از دلالت‌های چندگانه «شانه» از طریق بافت درون‌زبانی میسر شده است. اما بافت دیگری نیز وجود دارد که بافت برون‌زبانی یا بافت موقعیتی نامیده می‌شود. این بافت تمامی اشیاء و اعمالی را در بر می‌گیرد که پیرامون گوینده و شنونده قرار دارند. به نمونه‌های الف و ب توجه کنید:

الف) اون زرده خیلی قشنگ‌تره، درسته که دست‌دومه، ولی اصلاً معلوم نیست. می‌تونم بدی جلویش را هم تعمیر کنن.

ب) پدری کنار پسرش در اتومبیل نشسته و پسرش با سرعت رانندگی می‌کند. پدر به پسرش می‌گوید: مراقب آن پیچ باش.

جمله «مراقب آن پیچ باش» به دلیل دلالت چندگانه «پیچ» از دو مفهوم مختلف برخوردار است. اما اگر با توجه به نمونه‌های الف و ب، بافت برون‌زبانی حاکم بر این جمله را در نظر بگیریم، جمله تولیدشده، یعنی «مراقب آن پیچ باش»، فقط از یک مفهوم برخوردار خواهد شد. به این ترتیب مشاهده می‌شود که به کمک بافت درون‌زبانی و بافت برون‌زبانی نیز می‌توان به تعبیر معنا رسید (صفوی، ۱۳۹۸، ص. ۴۵).

اهمیت دلالت و فهم معانی آیات و روایات در استنباط احکام

فهم دقیق معنا از آیات و روایات در مبانای استنباط احکام از جایگاهی عالی برخوردار است. گزاره نیست اگر گفته شود تمامی مباحث مطرح در استنباط احکام نیز، بازگشت به همین فهم معنا، مراد و مقصود متکلم؛ خاصه معصومین (ع) دارد. برای استنباط از یک متن، لازم است همه قرائن لفظیه و عقلیه، متصله و منفصله را ملاحظه کرد و روشن است که فضای نزول یک آیه و یا فضای صدور یک روایت و شرایط زمانی و مکانی و جو حاکم در زمان نزول یا صدور، یکی از قرائن عقلیه متصله به حساب می‌آید (مکارم شیرازی، ۱۳۸۵، ج. ۱، ص. ۲۶۹). به نظر می‌رسد نظریه بافت این امکان را فراهم می‌آورد که همه این قرائن و فراتر از آن را در قالب بافت‌های فقهی و حقوقی با استفاده ابزارهای دقیق و متداول سخن‌کاوی تجزیه و تحلیل کرده و احکام فقهی متقنی به بار نشانند.

انواع بافت در برخی استنباط احکام

با توجه به تقسیم‌بندی انواع بافت در معناشناسی و کاربردشناسی زبان، برخی از مصادیقی فقهی آن در بیع شناسایی و بیان می‌گردد.

۱- بافت درون‌زبانی (co-text)

در رابطهٔ متن و بافت یک سوی این رابطه می‌تواند بیرون متن قرار گیرد. چون در واقع بیرون از قابی افتاده است که متن در لحظه‌ای از رخداد ارتباطی خاص یا در پاره‌گفتمانی خاص را در بر گرفته است. مثلاً اگر متن مورد خوانش ما یک بخش از تحقیق (دو بخش) باشد. تعبیر متن که پیش و پس از آن قرار می‌گیرد، بافت متنی آن را تشکیل می‌دهد. در معناشناسی نظری و کاربردی بافت متنی، فضایی است که از طریق جمله‌های زبان ساخته می‌شود و اطلاعاتی را در اختیار طرفین گفتگو قرار می‌دهد که در ادامه ایجاد ارتباط مؤثرند. به‌عنوان مثال، اگر پاراگرافی را قاب بگیریم و آن را خوانش کنیم، بقیهٔ نوشته‌های آن بخش و در مرتبه‌ای دیگر، بقیهٔ متن، بافت متنی آن را تشکیل می‌دهند. پس گستره و نسبت متن و بافت متنی در هر خوانشی ممکن است دچار تغییرهایی شود. به‌عبارت دیگر نه‌تنها متن بلکه بافت متنی و بافت غیرمتنی نیز فضایی بسته نبوده، بلکه همواره «باز» هستند. بر اساس برداشتی که از متن به دست داریم، بافت متنی را می‌توان به‌طور کلی، پیرامون متن برگزیده دانست که کانون تحلیل یا تغییر به حساب می‌آید. در کل بافت متنی نسبت به متن، تعیین می‌شود و پیرامون آن و در مرز قاب متن قرار می‌گیرد. البته گاه مرز میان این‌ها کاملاً روشن نیست و بسته به هر رخداد، تفسیری خاص داشته و تغییر می‌کند. با توجه به مفهوم بافت متنی که در اینجا بیان گردید بخش‌های پیشین و پسین یک قسمت از متن نیز اگرچه جزء متن بزرگ‌تری است؛ اما به‌نوعی بینامتن‌های آن به شمار می‌رود. در برخی متون از بافت متنی به‌عنوان متن مجاور و یا متن یاد می‌کنند (امیراقدم، ۱۳۹۳، ص. ۱۳۶).

عوامل تعیین‌کنندهٔ بافت یا همان سیاق درونی عبارت‌اند از: پیوستگی و انسجام. پیوستگی در زبان‌شناسی به‌معنای چیزی است که سبب می‌شود متن از نظر معنایی یکپارچه باشد. این یکپارچگی بر اساس عوامل بیرونی ایجاد می‌شود. در مقابل انسجام را به‌معنای ارتباط دستوری یا واژگانی میان بخش‌های مختلف متن یا جمله تعبیر کرده‌اند که سبب می‌شود متن در قالب کلی یکپارچه حفظ گردد و معنا بیابد (گندمکار، ۱۳۹۹، صص. ۷۴ و ۱۰۳). در تعریفی مخالف، برخی نویسندگان مفهوم انسجام (coherence) را از پیوستگی (cohesion) متمایز دانسته، در تفاوت آن دو بیان کرده‌اند: انسجام مفهومی ضعیف‌تر از پیوستگی است، چراکه فقط به‌صرف سازگاری دلالت دارد؛ اما پیوستگی، علاوه بر سازگاری، بر پیوندی خاص هم دلالت می‌کند. هیلدی و حسن، به‌طور گسترده ساختمان متن و روابط میان جملات را بررسی کرده‌اند. به نظر آنان، انسجام، یک مفهوم معناشناختی است که به روابط معنایی موجود در متن اشاره دارد و وجه تمایز یک متن از متن دیگر به انسجام آن است. انسجام جزئی از زبان است؛ بدین‌معنا که زبان بر اساس انسجام شکل می‌گیرد. البته این انسجام به واژگان و ساختمان زبان و چگونگی ساخت جملات؛ یعنی دستور زبان مشخص می‌شود. ابزارها و عواملی که به متن انسجام می‌بخشند؛ عبارت‌اند از:

ابزارهای دستوری: از قبیل ارجاع و جایگزینی و حذف؛

ابزارهای پیوندی: ابزارها جملات را به هم پیوند می‌دهند؛ مانند حرف ربط؛

چنان‌که دو جملهٔ آیهٔ «احل الله البیع و حرم الربا» (بقره ۲۷۵)، را او عطف بین دو جمله به‌لحاظ

شکلی و محتوایی به یکدیگر مرتبط ساخته است.

ابزارهای واژگانی: این ابزارها به نسبت‌های موجود میان واژگان مربوط می‌شوند؛ مانند تکرار و باهم‌آیی (قائم‌نیا، ۱۳۹۹، ج. ۱، ص. ۱۹۵). در باهم‌آیی بیع و ربا آیه ۲۷۵ سوره بقره نیز متذکر آن شده است: «بأنهم قالوا أنما البيع مثل الربا».

در تعریف بیع از محقق اصفهانی و رد آن در کتاب البیع امام (ره)، تکرار عبارت «و منها» برای بیان مصادیق رد آن استفاده شده است. «وَأَرَادَ مِنَ الْكَلِّ مَا عَرَفَهُ بَعْضُ أَهْلِ التَّحْقِيقِ فِي «تَلْقِيَّتِهِ» بَعْدَ النُّقْضِ عَلَى تَحْدِيدِ الشَّيْخِ بِجُمْلَةٍ مِنَ الْمَوَارِدِ الَّتِي يَشْكَلُ التَّزَامُ كَوْنَهَا تَمْلِيكًا. مِنْهَا: بَيْعُ الْعَبْدِ مِمَّنْ يَنْتَعِقُ عَلَيْهِ؛ فَإِنَّ الْمَلِكَ التَّحْقِيقِيَّ إِنْ كَانَ مَمْتَعًا شَرْعًا أَوْ عَقْلًا، فَلَا فَرْقَ بَيْنَ زَمَانٍ طَوِيلٍ أَوْ قَصِيرٍ. وَ مِنْهَا: بَيْعُ الدِّينِ عَلَى مَنْ هُوَ عَلَيْهِ قَائِلًا؛ إِنَّهُ لَا فَرْقَ فِي امْتِنَاعِ مَالِكِيَةِ الشَّخْصِ لِمَا فِي ذِمَّتِهِ بَيْنَ زَمَانٍ طَوِيلٍ وَ قَصِيرٍ. وَ مِنْهَا: بَيْعُ الْعَبْدِ مِنْ نَفْسِهِ فِي بَعْضِ الْمَوَارِدِ؛ لَعَدَمِ الْفَرْقِ فِي الْاِمْتِنَاعِ بَيْنَ الزَّمَانِيْنَ أَيْضًا. وَ مِنْهَا: شِرَاءُ الْعَبْدِ تَحْتَ الشَّدَّةِ مِنَ الزَّكَاءِ. وَ مِنْهَا: اشْتِرَاءُ آلَاتِ الْمَسْجِدِ وَ الْقَنْطَرَةِ مِنَ الزَّكَاءِ. وَ مِنْهَا: الْبَيْعُ بِإِزَاءِ سَقُوطِ الْحَقِّ. قَالَ: «وَلَا يَبْعِدُ أَنْ يُقَالَ: إِنَّ الْبَيْعَ جَعَلَ شَيْءٍ بِإِزَاءِ شَيْءٍ، فَيَخْتَلِفُ أَثَرُهُ بِحَسَبِ الْمَوَارِدِ». (انتهی) (موسوی خمینی، ۱۳۹۲، ج. ۱، ص. ۵۷).

اما ابزارهای دستوری عبارت‌اند از:

(۱) ارجاع: در معناشناسی کاربردی، فرآیند تعبیر مفهوم یک واحد زبان با توجه به واحد دیگری است که در بافت درون‌زبانی حضور دارد. به عبارت ساده‌تر، زمانی که ما مفهوم یکی از واحدهای زبان را برحسب واحد دیگری تعبیر می‌کنیم که در همان بافت زبانی مورد نظر وجود دارد، دست به ارجاع زده‌ایم (گندمکار، ۱۳۹۹، ص. ۳۱). ارجاع حرمت بیع نجس به‌خاطر عدم جواز انتفاع از آن، یکی از ارجاعات حوزه متون بیع است: «و عن فخر الدین فی شرح الارشاد و الفاضل المقداد فی التَّنْقِيحِ الاستدلال علی المنع عن بیع النجس بانه محرّم الانتفاع و کلّ ما کان كذلك لا يجوز بیعه. نعم ذکر فی التذکره شرط الانتفاع و حلیته بعد اشتراط الطهارة. و استدلال للطهارة بما دلّ علی وجوب الاجتناب عن النجاسات و حرمة المیته، و الانصاف امکان إرجاعه الی ما ذکرناه فتأمل». از فخرالدین در شرح ارشاد و فاضل مقداد در تنقیح، نقل شده که بر منع از بیع نجس این‌طور استدلال کرده‌اند: انتفاع از نجس حرام است و هر چیزی که این‌طور باشد، بیعش جایز نیست. بلی، مرحوم علامه در کتاب تذکره این شرط (جواز انتفاع و حلیت استفاده) را پس از شرط طهارت ذکر نموده و برای اشتراط طهارت به دلیلی استدلال کرده که بر وجوب اجتناب از نجاسات و حرمت میته دلالت دارد؛ ولی انصاف این است که ممکن است آن را به آنچه قبلاً ذکر نمودیم، ارجاع داد؛ یعنی بگوییم حرمت بیع نجس به‌خاطر آن است که انتفاع‌بردن از آن جایز نمی‌باشد، نه آنکه صرف نجاست مانع از آن است و به عبارت دیگر، طهارت شرط می‌باشد (ذهنی تهرانی، ۱۳۶۹، ج. ۱، ص. ۶۴).

(۲) جایگزینی: مقصود از جایگزینی در مباحث زبان‌شناختی و معناشناختی قرار گرفتن کلمات، عبارات یا جملاتی به جایگزینی کلمات، عبارات یا جملاتی دیگر است. در بیان مفاد و

معنای قاعده ما یضمن آمده است: «فنقول: تارة یعبّر عن هذه القاعدة بما جعلناه عنوان هذه الكلية فى أول هذه المسألة و هو «كلّ ما یضمن بصحيحه یضمن بفاسده» و أخرى یعبّر عنها بـ «كل عقد یضمن بصحيحه یضمن بفاسده». و لا شك فى أنّ الأول أشمل من الثانى لشموله الايقاعات ایضا، بخلاف الثانى فإنّه مخصوص بالعقود، و ذلك من جهة ظهور لفظة «ما» الموصولة فى الأعمّ من العقد و الايقاع، بخلاف لفظ «العقد» المذكور فى الجملة الأخيرة فإنّه لا یمکن أن یمکن أعمّ من نفسه و من غیره. فبناء على كون القاعدة الكلية هو الأول فیشمل الجعالة و الخلع ایضا، و بناء على الثانى تكون مختصة بالعقود، أعمّ من أن یمکن لازماً أو جائزاً» (بجنوردی، ۱۳۷۷، ج. ۲، ص. ۱۱۱). به جای کلمه عقد یا عقد و ايقاع «مای موصوله» به کار برده شده است. برخی گفته اند مراد از مای موصوله در عبارت متن قاعده، عقود است نه ايقاعات؛ زیرا اگر بخوایم «ما» را اعم از عقود و ايقاعات در نظر بگیریم، معنای آن با معنای صحیح ضمان در قاعده منطبق نخواهد شد؛ زیرا ايقاعات ضمان آور نیستند. به علاوه، موصول همواره با صلّه خود منطبق است، بنابراین نمی توانیم مای موصول را به گونه ای تفسیر کنیم که بعضی موارد آن با صلّه جمله تطبیق نکند. پس مراد از مای موصول فقط عقود است و ايقاعات تملیکی را شامل نمی شود (محقق داماد، ۱۳۹۵، ج. ۲، ص. ۲۲۷؛ برای دیدگاه مخالف، رک: نایینی، ۱۳۷۳، ص. ۱۱۹).

(۳) حذف: با توجه به قرائن موجود در جملات اعم از قرینه های لفظی و معنوی، می توان دریافت که برخی از کلمات، عبارات و جملات به تناسب حذف شده اند. در باب خیار تأخیر، استفاده نفی لزوم به استناد قرائن داخلی و خارجی شده است. یکی از قرائن داخلی این باب استناد به روایتی است که جواب شرط در جمله شرطیه، محذوف است. «و هنا قرائن داخلیة مستفادة من نفس أخبار الباب: كصحيحة زرارة، عن أبي جعفر عليه السلام قال: قلت: الرجل يشتري من الرجل المتاع، ثمّ يدعه عنده و يقول: حتّى آتیک بتمنه. قال: «إن جاء فیما بینہ و بین ثلاثة أيام، و إلّا فلا بیع له» و غیرها ممّا هی نحوها، فإنّ فیها قرینتین على المدعی: إحداهما: أنّ الظاهر أنّ الجواب المحذوف فى الشرطیة، هو لزوم الأداء و لا بدیته، لا الصحّة؛ فإنّ تقدیرها أمر لا یبعد من البشاعة، و ذلك لأنّ مبنی البیع على اللزوم عند العقلاء، و هذا الكلام سیق لبیان تخلّص البائع ممّا وقع فیہ، فیکون المراد «أنه إذا جاء فى الثلاثة و جب عليك الردّ و إلّا فلا» مع أنّ انفساخ البیع بلا سبب، و على وجه التعبد، بعيد عن الأذهان، و أبعد منه تعليق الصحّة على ما ذکر. و أمّا نفی اللزوم الموافق لرفاق، فلا یمتدعه العقلاء، بل یمکن موافقاً لمذاقهم، فیکون حاصل القضية الشرطیة: «إن جاءک فى الثلاثة لمک الردّ؛ لكون البیع لازماً، و إلّا فلا یلزم» و یفهم منه «أنک على خيار» فیتفرّع علیه «أنه لا بیع له» (موسوی خمینی، ۱۳۹۲، ج. ۴، ص. ۵۹۲).

۲- بافت برون‌زبانی (context)

در معناشناسی نظری و کاربردی یکی از دوگونه بافتی را تشکیل می‌دهد که جمله‌های زبان در آن کاربرد می‌یابد و در تعبیر معنا دخیل است. این محیط که بافت موقعیتی نیز نامیده می‌شود، فضایی به حساب می‌آید که زبان در آن جریان می‌یابد. از آغاز دهه ۱۹۷۰م به بعد افرادی چون ج.م. سادوک (J.M. Sadock) تحت تأثیر آرای د. هایمز (D. Hymes) و ج.ر. فرث (J.R. Firth) به بحث درباره بافت برون‌زبانی به‌منزله یکی از مهم‌ترین عوامل دخیل در تعبیر معنا پرداختند. به اعتقاد هایمز، بافت برون‌زبانی هم امکانات متعدد تعبیر کلام را محدود می‌سازد و هم عاملی برای تأیید تعبیری به حساب می‌آید که مخاطب برمی‌گزیند. برای درک بهتر مطلب به نمونه الف توجه کنید:

الف) اون زرده خیلی قشنگ‌تره، درسته که دست‌دومه، ولی اصلاً معلوم نیست. می‌تونی بدی جلویش را هم تعمیر کنن.

نمونه الف برحسب اینکه در نمایشگاه و فروشگاه اتومبیل به کار رفته باشد، یا در میل فروشی، یا در فروشگاه لباس زنانه، تعبیرهای متفاوتی خواهد داشت و این نشان می‌دهد که بافت برون‌زبانی تا چه اندازه در درک معنا دخیل است.

هایمز با الگوبری از دیدگاه فرث، مختصاتی را برای تولید جملات زبان برحسب بافت برون‌زبانی معرفی می‌کند که عبارت‌اند از: گوینده (addressor)، شنونده (addressee)، موضوع (topic)، موقعیت (setting)، مجرای ارتباطی (channel)، رمزگان (code)، شکل پیام (message-form)، رویداد (event)، شاهدان گفتگوی انجام‌گرفته (audience)، ابزارهای ارزش‌گذاری (key)، و قصد از گفتگو (purpose). به اعتقاد وی، این عوامل در انتخاب جمله‌های گوینده و نوع واکنش شنونده دخیل‌اند. «موضوع» مطلبی است که درباره‌اش گفتگو می‌شود. «موقعیت» شرایط زمانی و مکانی گفتگو است. «مجرای ارتباطی» مجرای است که گفتگو در آن شکل می‌گیرد. این مجرا می‌تواند هوا، سیم تلفن، کاغذ، شبکه‌های رایانه‌ای و جز آن باشد. «رمزگان» گونه‌ای از زبان است که در گفتگو به کار می‌رود. «شکل پیام» ساختاری است که برای ایجاد ارتباط انتخاب می‌شود. «رویداد» شرایطی است که «شکل پیام» در آن تحقق می‌یابد. «شاهدان گفتگو» فرد یا افرادی هستند که در کنار گوینده و شنونده، شنونده‌های گفتگو به حساب می‌آیند. «ابزارهای ارزش‌گذاری» ملاک‌های تعیین ارزش «رویداد» تلقی می‌شوند (صفوی، ۱۳۹۹، ص. ۲۱؛ امیراقدم، ۱۳۹۳، ص. ۱۳۷). آنچه هایمز مطرح کرده بود لوئیس (Lewis) به‌شکل منسجم‌تر و فهرست‌وارتر ولی با همان توجهات برای نشان‌دادن نقش بافت برون‌زبانی در فهم متن، این‌گونه بیان کرده است:

(۱) جهان ممکن، مختصه‌ای که برای تعبیر صورت‌هایی نظیر «فرض کن که...»، «انگار

که...»، «می‌شود این‌طور تلقی کرد که...» باید در نظر گرفته شود.

(۲) زمان، برای فهمیدن صورت‌هایی نظیر «امروز»، «فردا»، «هفته بعد» و... در نظر گرفته

می‌شود. شنونده برای درک زمان گوینده، باید زمان تولید جمله را دریافت کند.

(۳) مکان، برای فهمیدن شاخص‌هایی چون «اینجا»، «آنجا»، قیده‌های مکانی چون «آن طرف»، «این طرف» و... مخاطب برای درک منظور گوینده باید به مورد اشاره توجه نماید.

(۴) گوینده برای فهمیدن صورت‌هایی چون «من» و «ما».

(۵) مخاطب برای فهم صورت‌هایی چون «تو» و «شما». در رابطه با مختصات گوینده و مخاطب باید گفت که در همین رابطه مختصهٔ دیگران برای فهم صورت‌هایی چون «آن‌ها» و «او» نیز مهم به نظر می‌آید که در بیان لویس از آن غفلت شده است. از سوی دیگر، باید توجه نمود که سادگی این صورت‌ها نباید پیچیدگی کاربردها را پنهان سازد، زیرا تنها در شرایطی می‌توان ارجاع صحیح این مختصات را فهمید که مخاطب و پدیدآورندهٔ متن از دانش محیطی واحد یا از تجربیات برابری برخوردار باشند.

(۶) مورد اشاره برای فهم «این» و «آن» و «این‌ها»، در رابطه با این مختصه نیز باید مخاطب پدیدآورنده از دانش محیطی برابری برخوردار باشند تا مورد اشاره بتواند خود را به صورت واضح، آشکار گرداند (امیرآقدم، ۱۳۹۳، ص. ۱۳۸).

در روایت صیقل می‌توان مختصاتی که برای تولید جملات زبان که برحسب بافت برون‌زبانی آمده است، بدین شکل تبیین نمود:

ومنها: صحیحة محمد بن عیسی بن عبید عن أبی القاسم الصیقل و ولده، قال: کتبوا إلی الرجل علیه السلام: جعلنا الله فداک، إنا قوم نعمل السیوف، لیست لنا معیشة ولا تجارة غیرها، ونحن مضطرون إلیها، و إنما علاجنا جلود المیته والبغال و الحمیر الأهلیة، لا یجوز فی أعمالنا غیرها، فیحل لنا عملها و شراؤها و بیعها و مسها بأیدینا و ثیابنا، و نحن نصلی فی ثیابنا، و نحن محتاجون إلی جوابک فی هذه المسألة یا سیدنا؛ لضرورتنا. فکتب علیه السلام: «اجعل ثوباً للصلاة». و کتب إلیه: جعلت فداک، وقوائم السیوف التي تسمى السفن، تتخذها من جلود السمک، فهل یجوز لی العمل بها، ولسنا نأکل لحمها؟ فکتب: «لا بأس» (حرّ عاملی، ۱۴۳۴ق، ج. ۱۷، ص. ۱۷۳).

تولیدکنندهٔ متن (addressor) عمدتاً گوینده یا نویسنده. در این روایت امام معصوم (ع) تبیین‌کنندهٔ قول خدا و پیغمبر (ص) یعنی شارع مقدّس است.

مخاطب متن (addressee) عمدتاً شنونده یا خواننده. مخاطب این متن مردی است که با دیگر افراد آن شهر، شغلشان شمشیرسازی است. البته اگر علتی ثابت گردد، آن علت تعمیم و تخصیص، می‌یابد یعنی شامل همهٔ مکلفان، چه مشافهین، چه عالم و چه جاهل به حکم، الی یوم القیامه می‌گردد.

شنونده (audience) فردی ممکن است به‌طور اتفاقی درگیر مکالمه شود. فردی در نزد امام (ع) حضور داشته و یا از کنار ایشان عبور می‌کرده و سخنان ایشان را شنیده باشد.

موضوع (topic؛ شرکت‌کنندگان درگیر چه موضوعی هستند). حلیت خریدوفروش غلاف شمشیری که از پوست مردار تهیه شده، موضوع این خبر در نظر گرفته می‌شود.

مکان و زمان (setting؛ رویداد ارتباطی در چه زمان و مکانی رخ می‌دهد). مکان به آن محلّی اشاره دارد که امام آن سخن را فرموده یعنی بازار یا مجلس درس یا مجالس حضور حکام و غیره و مسئله زمان هم به عصر خلفای اموی یا عباسی می‌تواند اشاره داشته، که هرکدام می‌تواند در برداشت و فهم معانی تقیّه‌ای یا غیر آن، تأثیرگذار باشد. چنان‌که در ادامه همین بحث در مکاسب گفته شده: «مع أنّ الجواب لا ظهورَ فیهِ فی الجواز، الّا من حیث التقریر الغیر الظاهر فی الرضی، خصوصاً فی المکاتبات المحتمله للتقیّه» (انصاری، ۱۴۱۱ق، ج ۱، ص ۲۳).

کانال ارتباطی (channel؛ چگونه یک ارتباط بین شرکت‌کنندگان حفظ می‌شود). به‌طور مثال از طریق نوشتار این قول امام (یا فعل یا تقریر آنان) به ما انتقال یافته است.

کُد (cod؛ چه زبان، گویش یا سبک زبانی استفاده می‌شود). زبان عربی، مثلاً گویش‌های اهل حجاز، کُد این خبر محسوب می‌گردد.

صورت پیام (message-form؛ چه صورتی از پیام مدنظر است. به‌طور مثال گفتگو، مناظره، خطابه و...). مثلاً همین خبر با عبارت «کتبوا» حکایت از نامه‌نگاری بین مردی شمشیرساز و امام (ع) دارد.

رویداد (event؛ ماهیت یک رویداد ارتباطی که در آن یک موضوع درج شده است). این کلام امام (ع) در شرایطی صادر شده که عده‌ای از مردان یک شهر شغل شمشیرسازی داشته و با پوست استران مردار، غلافی برای شمشیرها تهیه و سپس اقدام به فروش آن می‌کرده‌اند. ماهیت این رویداد خریدوفروش غلاف شمشیرهایی است که از مردار تهیه شده است.

کلید (key؛ شامل ارزیابی است، به‌طور مثال آیا خطابه خوب بوده و تأثیربرانگیز). آیا این کلام امام (ع) در فرض پاسخگویی به شخص سؤال‌کننده، توانسته است احتیاج پرسشگر را برطرف سازد یا نیازمند توضیح بیشتر از جانب امام (ع) بوده است. ظاهراً راجع به عبارت پایانی «اجعلوا ثوباً فی الصلوه» و حمل آن بر جواز بیع این اشیاء اختلاف وجود دارد، کما اینکه در بخش زمان و مکان گفته شد برخی آن را حمل بر تقیّه کرده‌اند.

هدف (purpose؛ بنا به نیت شرکت‌کنندگان چه نتایجی از یک رویداد ارتباطی حاصل شود). حکم حلیت خریدوفروش این غلاف‌ها از جواب امام برداشت می‌شود. اما با توجه به عبارت پایانی صحت نماز، منوط به تعویض لباس‌هاست. فَكْتَبَ (ع): اِجْعَلُوا ثَوْباً فِي الصَّلَاةِ...

بافت موقعیتی (situational context؛ دانش گویندگان در مورد چیزی که اطراف خود می‌بینند). بافت موقعیتی که همان حضور بلافاصل و فیزیکی است (و در زمان غیبت امکان‌پذیر نیست)؛ یعنی موقعیتی است که در آن تعامل در زمان گفتگو رخ داده است. این عبارات نگارنده نامه یعنی «لیست لنا معیشه و لا تجاره غیرها، و نحن مضطرون إليها، إنّما غلافها من جلود المیتة من البغال و الحمیر الأهلیه، لایجوز فی اعمالنا غیرها، فیحل لنا عملها شراؤها و بیعها و مسها بأیدینا ثابنا و نحن نصلی، فی ثابنا؟» حکایت از دانش فرد سؤال‌کننده از اطراف خویش دارد.

بافت دانش زمینه‌ای (background knowledge context) دانش گویندگان در مورد یکدیگر و جهان). بافت دانش زمینه‌ای خود به دو دستهٔ دانش فرهنگی - دانشی که بیشتر مردم در مورد حوزهٔ زندگی دارند - و دانش بین‌فردی تقسیم می‌شود. دانش بین‌فردی به دانش خصوصی بین گویندگان کلام گفته می‌شود. امام با یک فرد عامی در حال گفتگو بوده یا با یکی از شاگردان برجسته‌شان در حال گفتگو بوده، که عبارات این خبر، حکایت از مکاتبه با مردی عامی دارد.

بافت هم‌متنی (co-textual context) دانش گویندگان در مورد چیزی که می‌گویند. این نوع بافت را همان انسجام‌های متنی (دستوری و واژگانی) معرفی می‌کنند که در تحلیل و درک متن به ما کمک می‌کند (عزیزی و مؤمنی، ۱۳۹۱، صص. ۲۴۵-۲۴۷).

۲-۱ - بافت عاطفی

در این نوع از بافت میزان قدرت و ضعف و انفعال مشخص می‌شود (ترکاشوند و ناگهی، ۱۳۹۲، ص. ۶۴). این‌گونه بافت در حقیقت مرزهای بین معنای اصلی واژه و معنای عاطفی را روشن می‌سازد. به‌سختی دیگر، منظور از بافت عاطفی مجموعه‌ای از کنش‌های روانی و عاطفی است که سوار بر معنای واژگان می‌شود و میزان آن نیز در واژه‌های گوناگون متفاوت است. برای نمونه، معنا و احساس به نفرت در فعل «یکره» با معنا و احساس به نفرت در فعل «بیغض» به یک‌اندازه نیست، هرچند که از نظر معنای اصلی هر دو به یک معنی هستند، اما احساس به نفرت و کنش روانی مربوط به آن در واژه دوم بیشتر از واژه اول است. همین حالت بین دو فعل «یقُتَل» و «یقتل» به معنای ترور کردن برقرار است. بدین شرح که معنا و احساس نفرت در واژه دوم، به دلیل خشونت و شدتی که در آن هست، بیشتر از واژه اول است. یا در زبان انگلیسی واژه «love» با عاطفهٔ بیشتری در بر دارد تا واژه «like»، هرچند که در اصل هر دو به معنای دوست‌داشتن هستند. بافت عاطفی، بالا یا پایین بودن میزان کنش‌های روانی را نیز آشکار می‌سازد (مزبان، ۱۳۹۷، ص. ۶۴). از مصادیق فقهی بیع در بافت عاطفی و جایگاه آن در استنباط حکم فقهی، روایات مبحث احتکار است که مبتنی بر آن برخی از فقها قائل به حرمت احتکار و برخی دیگر قائل به کراهت آن گشته‌اند. در برخی روایات محتکر مورد لعن واقع شده است «المحتکر ملعون» که مبنای دیدگاه حرمت قرار گرفته و در برخی دیگر «یکره آن یحتکر الطعام» وارد شده است. «و قد اختلفوا فی حرمة و کراهته و العمدة النصوص الواردة عن مخازن الوحی و لا بد من ملاحظتها. فنقول من تلک النصوص ما رواه السکونی عن ابي عبد الله علیه السلام قال: الحکرة فی الخصب اربعون یوما و فی الشدة و البلاء ثلاثة ایام فما زاد علی الاربعین یوما فی الخصب فصاحبه ملعون و ما زاد علی ثلاثة ایام فی العسرة فصاحبه ملعون (حرّ عاملی، ۱۴۳۴ق، ج. ۱۲، ص. ۳۱۳). و الحدیث ضعیف سنداً بالنوفلی و للروایة سند آخر و هو مخدوش أيضاً. و منها ما رواه الحلبي عن ابي عبد الله علیه السلام قال: سألته عن الرجل یحتکر الطعام و یتربص به هل یصلح ذلک؟ قال: ان کان الطعام کثیرا یسع الناس فلا بأس به و ان کان الطعام قليلا لا یسع الناس فانه یکره ان یحتکر الطعام و یترک الناس لیس لهم طعام و الحدیث لا بأس به سنداً لکن لا یدل علی ازید من الکراهة» (طباطبائی قمی، ۱۴۱۳ق، ج. ۳، ص. ۲۴۹).

۲-۲- بافت فرهنگی

محیط فرهنگی و اجتماعی را که کلمه یا کلام در آن واقع می‌شوند (ترکاشوند و ناگهی، ۱۳۹۲، ص. ۶۴)، بافت فرهنگی می‌نامند. فرهنگ نقش بسزایی در شکل‌دهی و شناخت مدلول به‌عهده دارد. برای نمونه، در زبان عربی روز واژه «عقیله» نسبت به واژه هم‌معنای آن «زوجه» و در مقایسه با واژه‌هایی همانند «امراه، مدام و حرمه» از جایگاه اجتماعی منحصر به فردی برخوردار است، در حالی که یک مرد معمولی برای همسر خود از واژه «مره» استفاده می‌کند و یا واژه «الجزر» در کشاورزی یک معنا، در ریاضیات معنایی دیگر و از دیدگاه لغت‌شناس نیز معنایی غیر از آن دو را در بر دارد. آنچه این سه را از هم متمایز می‌کند، بافت فرهنگی است که کمک می‌کند هر واژه بسته به فضای فرهنگی که در آن کاربرد دارد، معنایی مشخص ارائه کند. در حقیقت این بافت فرهنگی است که باعث شده واژه «عامل» در دوره پیش از اسلام، عرب به معنای «کارگر» و جمع آن «عمال و عماله» باشد و در دوره اسلامی به معنای حاکمی باشد که از سوی خلیفه در یکی از شهرها گماشته می‌شد و در دوره عباسی و با پیشرفت علمی آن زمان به معنای انگیزه و سبب بوده و جمع آن «عوامل» بوده است. تا اینکه در دوره جدید بر همه آنچه گفته شده، دلالت داشته باشد. اگر جمع این کلمه «عمال» باشد به معنای کارگر و اگر جمع آن «عاملون» باشد به معنای کارمند دولت و اگر جمع آن «عوامل» باشد به معنای انگیزه و سبب است. با توجه به آنچه گفته شد، می‌توان چنین نتیجه گرفت که بافت و فرهنگ، نقش مهمی در شکل‌دهی و شناخت معنای واژگان به‌عهده دارد (مزبان، ۱۳۹۷، ص. ۶۷). به نظر می‌رسد در تبیین و تفسیر معنای کلمه «معاوضه» بافت فرهنگی طی گذر زمان دخیل بوده است. «التعارف فی العصور البدویة هو التبادل بین الأعیان المسماة بـ - «المعاوضة» و المشهور بین فقهاءنا أنّها بیع، لصدق تعاریفه المختلفة علیها. و قد یشکل ذلك، لعدم مساعدة الاطلاقات الخاصة و الاستعمالات العامة علیه. مع أنّ البیع اعتباره علی النظر مستقلاً إلى المعوض، و لا یؤخذ العوض فی الانشاءین - الايجابی، و القبولی - مقدماً علی المعوض، بخلاف المعاوضة، فیقول صاحب العین: «عوضت هذا بهذا» و یقول الآخر مثله، و هذا التعارف الخارجی یشهد علی اختلاف الاعتبارین فی النظر العرفی» (موسوی خمینی، ۱۳۷۶، ج. ۱، ص. ۱۱).

۲-۳- اوضاع و احوال موقعیت

سیاقی یا همان بافت بیرونی دیگری که معناشناسان از آن بحث کرده‌اند «اوضاع و احوال موقعیت» است. زبان‌شناسان و ادیبان عرب معمولاً از این نوع بافت با عنوان «ملاسات الموقف» یاد کرده‌اند. هر پاره‌گفتار، یک موقعیت زبانی خاص است که در اوضاع و احوال خاصی اظهار می‌شود. این اوضاع شامل قرائن حالی، زمانی، مکانی، اشیاء و پدیده‌های موضوع بحث و گفتگو می‌شود (قائم‌نیا، ۱۳۹۹، ج. ۱، ص. ۲۱۱). در روایت صیقل راجع به اوضاع و احوال موقعیت بیان شده است که «بل لا وجه للاضطراب المبیح للمحظور إلى عمل خصوص المیة فی بلد المسلمین الشائع فیها الجلود الذکیة فی عصر الرضا و الجواد علیهما السلام، مع حلیة ذبائح العامة و اعتبار سوقهم» (موسوی خمینی، ۱۳۹۲، ج. ۱، ص. ۸۷). علاوه بر بافت‌های مشهور برون‌زبانی بیان شده، نقش کنش‌های مشهور گفتاری در استنباط معنا و به‌تناسب در

استخراج حکم فقهی که از جنس استنباط معناست، غیرقابل انکار است. در کنش‌های گفتاری بر کاربرد زبان و نیز این ایده که بخشی از معنای پاره‌گفتار، کارکردی اجتماعی دارد، توجه می‌شود. روشن است که ارتباط برقرار کردن با زبان فراتر از اکتساب دانش دستوری، واژگانی و معنایی است. برای این منظور باید شیوهٔ سؤال پرسیدن، درخواست کردن، پیشنهاد دادن و تشکر کردن، دانسته شود (عزیزی و مؤمنی، ۱۳۹۱، ص. ۲۸۳).

۲-۴- سیاق کنش گفتاری

شنونده (یا خوانندهٔ متن) برای درک مفاهیم مورد نظر گوینده (یا نویسنده) صرفاً متکی به دانش درون‌زبانی خود نیست، بلکه از دانش برون‌زبانی نیز برای تعبیر این مفاهیم بهره می‌گیرد. جان آستین (J. L. Austin)، یکی از فلاسفهٔ مکتب آکسفورد در سخنرانی‌های خود به سال ۱۹۵۵، نظریهٔ کارگفت (speech act theory) را برای نخستین بار در دانشگاه هاروارد معرفی می‌کند که بیست سال بعد چاپ و منتشر می‌گردد. آنچه وی تحت عنوان کارگفت‌ها مطرح ساخت، در اصل واکنشی مخالف نسبت به سه اصلی بود که معمولاً در میان معناشناسان زبان و معناشناسان منطقی مبنای نگرش نسبت به معنا قرار می‌گرفت. این سه اصل عبارت‌اند از: نخست، اینکه جملات خبری گونهٔ اصلی جملات زبان‌اند، دوم، اینکه کاربرد اصلی زبان اطلاع‌دادن از طریق جملات است و سوم، اینکه صدق یا کذب معنا پاره‌گفتارها را می‌توان تعیین کرد. این سه اصل در زمان آستین مبنای نگرش فیلسوفان حلقهٔ وین به حساب می‌آمد که منطقیون اثبات‌گرا (logical positivists) نامیده می‌شدند (Saeed, 2003, p.222). مخالفت آستین با آرای این دسته از منطقیان بر این پایه استوار بود که زبان تنها برای اطلاع‌دادن به کار نمی‌رود و ارزش صدق بسیاری از جملات زبان قابل تعیین نیست. به اعتقاد آستین تولید یک کارگفت، نیازمند گوینده‌ای است که پاره‌گفتار بیانی‌ای را تولید کند. آستین تولید چنین پاره‌گفتاری را کنش بیانی (locutionary act) می‌نامد. افزون بر این، کارگفت مذکور تأثیری بر مخاطب می‌گذارد که کنش غیربیانی (illocutionary act) نامیده می‌شود. اصطلاح «کارگفت» به همین تأثیر، یعنی کنش غیربیانی بازمی‌گردد. ج. ر. سرل (J. R. Searl) با الگوگیری از آرای آستین به طبقه‌بندی انواع کارگفت‌ها همت می‌گمارد و در بررسی‌های خود پنج گروه از کارگفت‌ها را از یکدیگر بازمی‌شناسد که عبارت‌اند از کارگفت اظهاری، اعلامی، ترغیبی و کارگفت تعهدی و عاطفی (صفوی، ۱۴۰۰، ص. ۸۱؛ صفوی، ۱۳۹۹، ص. ۱۷۵). هر پاره‌گفت، کنش گفتاری خاصی به حساب می‌آید. کنش‌های گفتاری جزئی از سیاق و یا همان بافت مقامی هستند. افراد برای بیان منظور خویش تنها پاره‌گفت را تولید نمی‌کنند، بلکه به‌واسطهٔ آن‌ها کنش‌هایی را هم انجام می‌دهند. هر چند انتقاداتی بر الگوی نظری جان آستین و سرل وجود دارد؛ اما امروزه، دانشمندان علوم کلام و بلاغت، زبان‌شناسی، معناشناسی، فلسفه، کاربردشناسی و رشته‌های مرتبط دیگر برای تحلیل متون گوناگون از چارچوب نظری این دو دانشمند، استفاده می‌کنند. یکی از روش‌های تحلیل متون قرآنی و حدیث بر پایهٔ الگوی نظری آستین و سرل است. پژوهشگران با در نظر گرفتن آیات، کنش گفتاری (بیانی، منظوری، تأثیری) آن‌ها و نوع کاربردشان (اظهاری، ترغیبی، تعهدی، عاطفی و اعلامی)، به تحلیل کنش‌های گفتاری یا توان منظوری

آن‌ها می‌پردازند (مطوری، ۱۴۰۰، ص. ۲۰۴). بیان غالب مصادیق این کارگفت‌ها را می‌توان در متون فقهی و روایی بیع نیز، شناسایی کرد.

۴-۲-۱- کارگفت اعلامی

هدف گوینده در این نوع کنش آن است تغییراتی در جهان خارج ایجاد شود. برخلاف کنش تعهدی که گوینده خود انجام عمل را بر عهده می‌گیرد، در کنش اعلامی، صرف بیان جمله توسط گوینده برابر با انجام عمل است و نیاز به انجام کار دیگری نیست (حسینی معصوم و رادمرد، ۱۳۹۳، ص. ۷۱). به بیان دیگر «کنش اعلامی» نیز شامل کنش‌های گفتاری است که به محض بیان آن‌ها، در جهان بیرون تغییراتی واقعی ایجاد می‌شود. از آنجاکه مؤثرترین این کنش‌ها، وابسته به نهادهای اجتماعی و قانونی است، می‌توان آن‌ها را کنش‌ها «نهادهینه» نامید. در چنین کنشی، گوینده با بیان جمله در جهان خارج تغییر ایجاد می‌کند. افعال کنشی اعلامی شامل انتصاب کردن، اعلام نمودن، آغاز کردن، پایان دادن، نام‌گذارن، به‌کارگماردن، محکوم کردن می‌شود (Searle, 1999, p. 17). در بیان ادله بر صحت بیع فضولی، در دلیل دوم روایات: امیرالمؤمنین (ع) در جایگاه یک قاضی حکم فرمودند که مولای اول، کنیز و فرزندش را از مولای دوم (خریدار) پس بگیرد. حکم در این جایگاه از منظر بافت در معناشناسی کارگفت اعلامی شناخته می‌شود. «و يدلّ علی القول بالكشف أيضا صحیحة» «محمد بن قیس» الواردة فی ولیدة باعها ابن المولی بغیر أذنه: «قال: قضی فی ولیدة باعها ابن سیدها و أبوه غائب، فاشتراها رجل فولدت منه غلاما، ثم قدم سیدها الأوّل فخاصم سیدها الأخير، فقال: هذه ولیدتی باعها ابنی بغیر أذنی، فقال: خذ ولیدتک و ابنها، فنا شده مشتری، فقال: خذ ابنه یعنی الذی باع الولیدة حتی ینفذ لک ما باعک، فلما أخذ البیع الابن قال: أبوه أرسل ابنی فقال: لا أرسل ابنک حتی ترسل ابنی! فلما رأى ذلك سید الولیدة الأوّل أجاز بیع ابنه» (حرّ عاملی، ۱۴۳۴ق، ج. ۲۱، ص. ۲۰۳). فان الحكم بحریة الغلام، و الحاقه بأبيه بعد الاجازة، لا یصح إلاّ علی القول بالكشف، فانه نماء للولیدة ظهر بعد عقد الفضولی و قبل الاجارة، فعلى النقل یجب علیه قيمة الولد (مکارم‌شیرازی، ۱۴۲۵ق، ج. ۱، ص. ۲۹۶). در استدلال به حکم امام (ع) در جایگاه قضاوت، مبنی بر صحت بیع فضولی شیخ انصاری می‌گوید: اشکالی که سبب ضعف استدلال به روایت محمد قیس شود وجود ندارد، چه رسد به اینکه این ایرادات روایات را از حجیت ساقط کند و هر سخنی که به‌عنوان سست‌کننده^۱ این استدلال وارد شده خود بی‌اساس و سست است، به‌جز چهار قرینه که نشان می‌دهد اجازه‌ای که پیش از آن مالک عقد را رد کرده مؤثر است و یکی از این قرائن اطلاق حکم تعیینی امام (ع) به این است که «مولای اول پسر کنیز و خود کنیز را بگیرد و این‌ها متعلق به مالک هستند»، که دلیل رد معامله است (پایانی، ۱۳۹۳، ج. ۵، ص. ۱۵۲). استدلال به حکم قاضی کارگفت اعلامی شناخته می‌شود.

^۱ از جمله اشکالات این روایت استدلال به حکم امام (ع) است به گرفتن کنیزک، زیرا این فرمان در صورتی صحیح و تام است که قائل به بطلان بیع فضولی باشیم. اشکال دیگر آن است که در آن، حکم به گرفتن فرزند کنیزک داده شده، درحالی‌که فرزند، حر بوده است و... (پایانی، ۱۳۹۳، ج. ۵، ص. ۱۵۱).

۴-۲-۲- کارگفت ترغیبی

همان‌طور که از نام این کنش برمی‌آید، منظور از چنین کنشی این است که کاربرد زبان با استفاده از واژه‌ها، مخاطب را به انجام کاری و یا بازداشتن از آن کار، تشویق و ترغیب نماید. گوینده این تشویق و ترغیب را در قالب‌هایی مانند امر، خواهش، فرمان و یا حتی پرسش، جلوه‌گر می‌سازد. سعی گوینده در این نوع کنش، منطبق کردن جهان خارج با مطلوب خود از طریق مخاطب است (حسینی معصوم و رادمد، ۱۳۹۳، ص. ۷). از دیدگاه جورج یول (G. Yule)، «کنش ترغیبی» به آن دسته از کنش‌های گفتاری اطلاق می‌شود که مخاطب را جهت انجام کاری ترغیب می‌کند و او را در حالت تکلیف و اجبار برای انجام عملی قرار می‌دهد. گوینده سعی می‌کند کاری انجام شود و جهان را با محتوای گزاره‌ای که شامل عمل آتی شنونده است، تطبیق دهد (Yule, 1996, p. 17). «و قال له اشتر لنا به شاة» در جریان حدیث «ان المروری فی بعض الکتب، ان النبی صلی الله علیه و آله دفع الی عروه دینارا و قال له اشتر لنا به شاة أو أضحیة علی اختلاف النقل فاشتری به شاتین ثم باع إحداهما فی الطریق بدینار فاتی النبی «ص» بالشاة و الدینار، فقال رسول الله «ص»: بارک الله فی صفقة یمینک انتهی» (نوری، ۱۴۰۷ق، ج. ۱۳، ص. ۲۴۵؛ حجت کوه‌کمره‌ای، ۱۴۰۹ق، ص. ۲۹۸)، به‌نظر، از کارگفت‌های ترغیبی و تشویقی رسول اکرم (ص) است که نسبت به صحابی‌شان عروهٔ بارقی ابراز کرده‌اند. در واقع، امر به صیغه یا ماده یکی از مصادیق این نوع کارگفت است. در کتب فقهی در بحث بیع فضولی مشهور است که برای اثبات صحّت قسم اول عقد فضولی (بیع فضولی برای مالک بدون نهی قبلی او) به قضیهٔ عروهٔ بارقی استدلال می‌کنند: «پیامبر (ص) یک دینار به عروه داد و به او فرمود: با این دینار، گوسفندی جهت قربانی برایمان بخر. عروه با یک دینار، دو گوسفند خرید. سپس در راه بازگشت یکی از آن‌ها را به یک دینار فروخت، و با یک گوسفند و یک دینار نزد پیامبر آمد. حضرت به او فرمودند: خداوند به تو برکت دهد. هرچند خرید دو گوسفند توسط عروه را منصرف از عقد فضولی بدانیم، اما فروش یکی از دو گوسفند توسط وی، فضولی به شمار می‌آید (پایانی، ۱۳۹۳، ج. ۵، ص. ۱۴۷).

۴-۲-۳- کارگفت تعهدی

ماهیت این نوع کنش، ملزم کردن مخاطب به انجام کاری در آینده را شامل می‌شود. این نوع از کنش‌های گفتار با گذشت زمان به تحقق می‌پیوندند. افعال چنین کنشی عبارت‌اند از: قول دادن، تهدید کردن، سوگند خوردن (ایشانی و قزوینی، ۱۳۹۳، ص. ۳۳). در تعریفی دیگر «کنش تعهدی» شامل کنش‌های گفتاری می‌شود که گوینده را نسبت به سیر اعمال آتی متعهد می‌کند (آلام، ۱۳۸۲، ص. ۲۰۶). به عبارت دیگر توان منظوری این کنش آن است که گوینده خود را متعهد می‌سازد تا عملی را در آینده انجام دهد. افعالی چون قسم خوردن، تعهد دادن و تضمین دادن و قول دادن، نمونه‌هایی از این کنش گفتاری هستند (Searle, 1999, p. 14). کارگفت تعهدی چنان‌که از عنوان آن روشن است برای الزام مکلف کاربرد می‌یابد. الزام از باب اجبار به ایفای حق، وظیفهٔ صاحب حق است. الزام به انجام و تأدیهٔ حق در احکام تکلیفی نیز وجود دارد، با این تفاوت که دلیل الزام در حوزهٔ تکالیف، امر به معروف و نهی از منکر است و یا اینکه الزام از باب رعایت مصلحت مردم می‌باشد. تفاوت این دو در این است که امر به معروف یک تکلیف عمومی است، ولی الزام

برای رعایت مصلحت و وظیفه حاکم می‌باشد. محقق اصفهانی در باب احتکار و الزام محتکر به فروش، به هر دو نهاد امر به معروف و نهی از منکر و نهاد الزام حاکم از باب رعایت مصلحت مردم، اشاره می‌کند (حکمت‌نیا، ۱۳۹۱، ص. ۲۲). علاوه بر این در همان روایت فروش کنیز توسط فرزند صاحب‌آمه، علاوه بر اینکه از جهت قضاوت امیرمؤمنان کارگفت اعلامی شناخته شد؛ در برخی کتب بیع از جهت ابراز برخی عبارات از جمله سوگند خوردن خریدار و گفتن این کلام به مالک اول که به خدا قسم، پسر تو را رها نمی‌کنم تا وقتی تو پسرم را تحویل دهی. از این عبارت فهمیده می‌شود که مولی فرزندی را که از کنیز زاده شده حبس کرده، تا قیمت فرزند را از مشتری بگیرد. چون کنیز متعلق به مالک اولیه بوده است. عبارت «قال: لا والله، لا ارسل إليك ابني حتى ترسل ابني» کارگفت تعهدی را شامل می‌گردد (کلینی، ۱۳۹۳، ج. ۵، ص. ۲۱۱؛ حرّ عاملی، ۱۴۳۴ق، ج. ۲۱، ص. ۲۰۳؛ جمعی از پژوهشگران، ۱۴۲۳ق، ج. ۲۳، ص. ۱۷۵).

۴-۲-۴- کارگفت عاطفی

«کنش عاطفی» نیز شامل کنش‌هایی هستند که احساسات گوینده را عنوان می‌کنند و بیانگر حالات روانی او هستند (Yule, 1996, p. 53). به بیان دیگر این کنش‌ها، بیان حالت روانی گوینده درباره اوضاع و احوال و شرایطی است که در محتوای گزاره‌ای مشخص شده است. در این نوع کنش، گوینده نه تلاش می‌کند تا جهان بیرون را با کلماتی که بیان می‌کند، مطابقت دهد و نه کلمات بیان‌شده را با جهان بیرون؛ بلکه صدق و حقیقت گزاره بیان‌شده، بدیهی و مسلم فرض می‌شود. عبارت «ممنونم» از جمله عبارت‌هایی است که کنش گفتاری آن‌ها بر عاطفه و احساس دلالت دارد (Searle, 1999, p. 15). در بیع ثمار در خبر علی بن ابی حمزه «سألت أبا عبد الله عليه السلام عن رجل اشترى بستانا فيه نخل ليس فيه غير بسر أخضر فقال: لا حتى يزهو قلت: و ما الزهو؟ قال: حتى يتلون» و حسن الوشاء «سألت الرضا عليه السلام هل يجوز بيع النخل إذا حمل قال: لا يجوز بيعه حتى يزهو قلت: و ما الزهو جعلت فداك؟ قال: يحمر و يصفر و شبه ذلك» (محقق حلی، ۱۳۵۵، ج. ۳، ص. ۲۷۳). عبارت «جعلت فداك» در بیان بیع «الزهو» کارگفت عاطفی حاکی از احترام شناخته می‌شود. این نوع کارگفت چنان‌که ابتدائاً و از عنوان آن برمی‌آید، نمی‌تواند نقشی در استنباط احکام ایفاء نماید. اما نکته‌ای که در اینجا حائز اهمیت است اینکه در مثال مزبور «جعلت فداك» کارگفت عاطفی است که از سوی غیرمعصوم، ابراز شده و شرط اساسی در استنباط احکام قول معصومین (ع) است یا اینکه تأیید و امضایی در مباحثه و گفتگو با معصوم (ع) نسبت به کلام یا رفتار غیرمعصوم صورت گرفته باشد تا استخراج حکمی از آن بتوان صورت داد.

۴-۲-۵- کارگفت اظهاری

ماهیت این نوع کارگفت شامل اظهارات، ادعاها و نتیجه‌گیری‌هایی است که گوینده به حقیقت درستی یا نادرستی آن ایمان دارد. به عبارتی، وقایع بیرون جهان را آن‌گونه که باور دارد توصیف می‌کند و می‌گوید که امور چگونه هستند. افعال‌های مانند اظهار کردن، انکار کردن، اقرار کردن، تأکید کردن، اذعان کردن و غیره از این دسته به شمار می‌آیند (عسکری متین، ۱۳۹۱، ص. ۱۵۷). هدف از «کنش اظهاری» توصیف حالت یا حادثه‌ای است که گوینده عقیده خود را درباره درستی و نادرستی (صدق و کذب) یک مطلب اظهار می‌کند.

این کنش تعهد گوینده را نسبت به صدق گزاره مطرح شده، نشان می‌دهد. در این کنش گوینده ادعای صادق بودن عبارت بر زبان جاری شده را دارد. به طور کلی اظهارات، ادعاها، نتیجه‌گیری‌ها، بیانات، تأکیدات، توضیحات و ابراز حقایق و مانند این‌ها که گوینده در آن، جهان خارج را آن گونه که باور دارد به تصویر می‌کشد، دارای کنش اظهاری است (صفوی، ۱۳۹۹، ص. ۸۲). در عبارات علامه حلی از کتاب تحریر الاحکام، ادعا و اقرار و انکاری راجع به فروش مال غیرمنقول و اثبات حق شفعه بیان شده است. «لو ادعی بیع نصیب نفسه علی أجنبي فأنكر، حلف الأجنبي مع عدم البينة، و هل يثبت للشريك الشفعة؟ قال الشيخ رحمه الله: نعم، لأنّ البائع أقرّ بحقّين فلا يسقط أحدهما بإنكار الآخر حقّه. و يحتمل سقوطها، لأنّها فرع البيع و لم يثبت. و علی الأوّل يأخذ الشفيع من البائع، و يسلم الثمن إليه، و درکه علی البائع، و يحتمل مع إنكار الأجنبي انتفاء استحقاق محاكمة الشفيع و البائع للمشتري، ليثبت البيع في حقّه و العهدة عليه، لأنّ مقصود البائع الثمن و قد حصل من الشفيع، و مقصود الشفيع أخذ الشقص و ضمان العهدة، و قد حصل من البائع، فلا فائدة في المحاكمة، و لكنّ الأقوى عندی الأوّل، فإنّ أقرّ البائع بقبض الثمن من المشتري، بقي الثمن الذي علی الشفيع لا يدعيه أحد، فيأخذه الحاكم، فإن ادعاه البائع أو المشتري دفع إليه، و إن تداعياه فأقرّ المشتري بالبيع، و أنكر البائع القبض، فهو للمشتري، فقرار البائع له، و لأنّ البائع لا يدعي هذا الثمن إنّما يستحقّ علی المشتري، و قد اعترف بالقبض منه» (علامه حلی، ۱۴۲۰ق، ج. ۴، ص. ۵۸۲). بحث ادعا، اقرار، انکار و اختلافات ناشی از عقود به‌عنوان یکی از مصادیق برجسته پاره‌گفتارهای اظهاری، از بیع و متاجر گرفته تا عقود دیگر، در تتمه هر باب از ابواب فقهی عقود معین، عنوان شده‌اند. علاوه بر ادعا و اقرار و انکار، تأیید و امضاء و حتی نفی کردن نیز از مصادیق کارگفت اظهاری عنوان شده‌اند. در روایت عروه و بارقی عبارت «بارک الله فی صفة یمینک» دو احتمال نسبت به عبارت «بارک الله فی صفة یمینک» مطرح است. و فی هذه العبارة احتمالان: أحدهما: أنّه تنفيذٌ للمعاملة. وثانيهما: أنّه دعاءٌ من النبي (ص) لعروة؛ باعتبار أنّه قام بمعاملةٍ صحيحةٍ فإن كان من قبيل الثاني، يتضح أنّ كلتا المعاملتين ليستا فضوليتين، وإنّما هو دعاءٌ له لأجل إيقاعه المعاملة الصحيحة النافذة (صدر، ۱۴۳۲ق، ج. ۵، ص. ۱۳۰). بنا بر احتمال اولی که عبارت از تنفیذ معامله فضولی باشد، می‌بایست آن را در شمول کارگفت اظهاری جای داد. و بنا بر احتمال دوم یعنی دعایی بودن «بارک الله فی صفة یمینک» منصرف از کارگفت‌های مشهور سرل است. سرل کارگفت‌های آرزویی، دعایی یا تمنایی را متفاوت از موارد مستقیم و غیرمستقیم می‌داند و میان آن‌ها تمایز قائل می‌شود (صفوی، ۱۳۸۲، ص. ۱۶۰).

نتیجه‌گیری

از شناسایی انواع بافت در زمینه متون فقه بیع از آیات و روایات گرفته تا کلام فقهاء صاحب‌نظر در این عرصه آشکار می‌گردد که گرچه مصادیق کلی و عام این موارد، قابل‌ارائه و تبیین هستند، لکن برخی از آن‌ها لزوماً استنباطات حکم فقهی را در بر نخواهند داشت. با استفاده از ظرفیت گسترده انواع نظریات مشهور در زبان‌شناسی و معناشناسی نوین، می‌توان مصادیق کاربردی آن‌ها را جهت استخراج احکام از عبادات تا حدود و دیات، روشن گردانید. این مختصر که نخستین ورود در زمینه بافت‌های متون فقهی بیع

محسوب می‌شود، تنها به تبیین برخی از مصادیق جزئی و محدود آن دست یافته است. ابزارهای دستوری ارجاع، جایگزینی و حذف و... در استنباط احکام بیع، دارای تأثیر ویژه‌ای از منظر بافت درون‌زبانی لحاظ می‌شوند. به نحوی که متقدمین و متأخرین در فقه به لحاظ تکیه بر رویکرد تفسیر لفظی و نحوی‌شان در مبانی استنباط احکام، به‌وفور به این موارد اشاره داشته‌اند. در زمینه بافت برون‌زبانی، بافت عاطفی، می‌تواند نقش قابل‌توجهی را در استنباطات حکم کراهت تا حرمت و به تناسب استجابات تا وجوب ایفاء کند. ایفاء این نقش با مجموعه‌ای از کنش‌های روانی و عاطفی سوار بر معانی واژگان شناسایی می‌گشت. جایگاه بافت فرهنگی معادل عرف و سیره عقلا و بافت اوضاع و احوال موقعیت، به‌عنوان قرائن حالیه واجد شرایط (در غیروضعیت تقیه‌ای) در زمینه استنباطات احکام فقهی بیع، مکاسب و متاجر غیرقابل‌انکار است. کنش‌های گفتاری سرل، به‌ترتیب اولویت و اهمیت، تنها کارگفت‌های اظهاری، اعلامی، تعهدی و ترغیبی می‌توانند نقشی مستقیم در مبانی استنباط احکام بیع و متاجر بازی کنند و کارگفت عاطفی به لحاظ فقدان برآیند استنباط حکم فقهی کنار گذاشته می‌شود. با توجه به اینکه نظریه بافت و کنش‌های گفتاری از ظرفیت گسترده‌ای در زمینه تحلیل انواع متون اعم از ادبی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، دینی و... برخوردار است، پیشنهاد می‌گردد در تحلیل متن‌های روایی احکام که تاکنون کمتر بدان پرداخته شده از آن بهره گرفته شود.

منابع

- آلام، کر. (۱۳۸۲). *نشانه‌شناسی تئاتر و درام*. تهران: نشر قطره.
- ابن اثیر، مبارک بن محمد. (۱۳۶۷). *النهاية في غريب الحديث و الأثر*. قم: مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان.
- ابن فارس، احمد بن فارس. (۱۴۰۴ق). *معجم مقاییس اللغة*. قم: انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی.
- ابن منظور، محمد بن مکرم. (۱۴۱۴ق). *لسان العرب*. بیروت: دارالفکر.
- امیراقدم، ریما و حسن برجی. (۱۳۹۳). رویکرد تفسیری بافت‌گرایی و کاربرد آن در تفسیر متون دینی (قرآن) و تفسیر متون حقوقی (قوانین). *دانشنامه حقوق و سیاست*، (۲۱)، ۱۳۱-۱۵۷.
- انصاری، مرتضی. (۱۴۱۱ق). *المکاسب*. قم: مجمع فکر الاسلامی.
- ایشانی، طاهره و معصومه نعمتی قزوینی. (۱۳۹۳). تحلیل خطبهٔ حضرت زینب سلام الله علیها در کوفه بر اساس نظریهٔ کنش‌گفتاری سِرل. *مجله سفینه*، سال دوازدهم، (۴۵)، ۲۵-۵۱.
- بجنوردی، میرزا حسن. (۱۳۷۷). *القواعد الفقهیه*. قم: نشر الهادی.
- برزگر، مهدی. (۱۳۹۱). روش تفسیر متن بر اساس نظام اقتضانات. *فصلنامه فقه*، دفتر تبلیغات اسلامی حوزهٔ علمیه قم، دورهٔ ۱۹، (۷۲)، ۱۳۰-۱۶۵.
- پایانی، احمد. (۱۳۹۳). *شرح مکاسب*. قم: دارالعلم.
- ترکاشوند، فرشید و نسرین ناگهی. (۱۳۹۲). تحلیل مقایسه‌ای سازوکار قرینه و بافت در فهم متن. *فصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، سال سوم، (۹).
- جباری، مصطفی و حسین رضویان. (۱۳۹۴). رد پای زبان‌شناسی حقوقی در متون فقهی. *فصلنامه مطالعات فقه و حقوق اسلامی*، سال ۷، (۱۲).
- جمعی از پژوهشگران. (۱۴۲۳ق). *موسوعة الفقه الاسلامی طبقاً لمذهب اهل البیت (ع)*. قم: مؤسسهٔ دائرة المعارف فقه الاسلامی بر مذهب اهل بیت.
- حجت کوه‌کمره‌ای، محمد. (۱۴۰۹ق). *کتاب البیع*. قم: النشر الاسلامی.
- حرّ عاملی، محمد بن الحسن. (۱۴۳۴ق). *وسایل الشیعه*. تهران: نشر اسلامی.
- حسینی معصوم، سید محمد و رادمد، عبدالله. (۱۳۹۴). تأثیر بافت زمانی-مکانی بر تحلیل کنش‌گفتار، مقایسهٔ فراوانی انواع کنش‌های گفتار در سوره‌های مکی و مدنی قرآن کریم. *جستارهای زبانی*، دورهٔ ۶، (۳)، ۶۵-۹۲.
- حکمت‌نیا، محمود. (۱۳۹۱). نظریهٔ حق از دیدگاه محمدحسین غروی اصفهانی. *فصلنامه حقوق اسلامی*، س ۹، (۳۴). ذهنی تهرانی، محمدجواد. (۱۳۶۹). *تشریح المطالب*. قم: نشر حاذق.
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد. (۱۴۱۲ق). *مفردات الفاظ القرآن*. لبنان: دارالعلم.
- رجبی، محمود. (۱۳۹۶). *روش تفسیر قرآن*. قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- ساسانی، فرهاد. (۱۳۹۸). تأثیر بافت متنی بر معنای متن. *دوفصلنامهٔ زبان پژوهی دانشگاه الزهراء (س)*، سال دوم، (سوم). صدر، محمدباقر. (۱۳۹۸ق). *المعالم الجدیدة*. قم: دارالصدر.
- صدر، محمدباقر. (۱۴۳۲ق). *کتاب البیع*. قم: محبین.
- صفوی، کورش. (۱۳۸۲). *معناشناسی کاربردی*. تهران: همشهری.
- صفوی، کورش. (۱۳۹۸). *آشنایی با معناشناسی*. تهران: انتشارات پژوهاک کیوان.
- صفوی، کورش. (۱۳۹۹). *درآمدی بر معناشناسی*. تهران: نشر سورهٔ مهر.
- صفوی، کورش. (۱۴۰۰). *فرهنگ توصیفی معناشناسی*. تهران: نشر فرهنگ معاصر.

- طباطبائی قمی، تقی. (۱۴۱۳ق). عمدة المطالب فی التعلیق علی المکاسب. قم: محلاتی.
- طباطبائی، سید محمدحسین. (۱۴۱۷ق). المیزان فی تفسیر القرآن. قم: موسسه نشر اسلامی.
- شهید ثانی، زین‌الدین بن علی. (۱۴۰۳ق). الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقیة. قم: دارالهادی للمطبوعات.
- عزیزی، سیروس و نگار مؤمنی. (۱۳۹۱). زبان‌شناسی حقوقی، درآمدی بر زبان، جرم و قانون. تهران: جهاد دانشگاهی.
- عسکری متین، سجاد و علی رحیمی. (۱۳۹۲). تحلیل گفتمان حقوقی، واکاوی نقش کارگفت در بافت حقوقی. مجله جستارهای زبانی، دوره چهارم، (۱۴).
- علامه حلّی، حسن بن یوسف. (۱۴۲۰ق). تحریر الأحکام الشرعیة علی مذهب الامامیه. قم: موسسه الامام الصادق (ع). فیومی، احمد. (۱۴۰۵ق). المصباح المنیر. قم: منشورات دار الرضی.
- قائمی‌نیا، علیرضا. (۱۳۹۹). معنائشناسی ۱. تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- کلینی، محمد بن یعقوب. (۱۳۹۳). الکافی. تهران: نورالثقلین.
- گندمکار، راحله. (۱۳۹۹). فرهنگ توصیفی معنائشناسی. تهران: نشر علمی.
- محقق حلّی، جعفر بن حسن. (۱۳۵۵). جامع المدارک فی شرح مختصر النافع. تهران: مکتبه الصدوق.
- محقق داماد، سید مصطفی. (۱۳۹۵). قواعد فقه؛ بخش مدنی ۲. تهران: سمت.
- مزیان، علی حسن. (۱۳۹۷). درآمدی بر معنائشناسی در زبان عربی. تهران: سمت.
- مطوری، حسین. (۱۴۰۰). تحلیل سورهٔ مرسلات بر پایهٔ نظریهٔ کنش‌گفتاری. دوفصلنامهٔ آموزه‌های تربیتی در قرآن و حدیث، دوره ۷، (۱).
- مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۸۵). دائرة المعارف فقه مقارن. قم: مدرسهٔ علی ابن ابی‌طالب (ع).
- مکارم شیرازی، ناصر. (۱۴۲۵ق). انوار الفقاهه (بیع). قم: مدرسهٔ علی ابن ابی‌طالب (ع).
- موسوی خمینی، روح‌الله. (۱۳۹۲). المکاسب المحرمه. تهران: مؤسسهٔ تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- موسوی خمینی، روح‌الله. (۱۳۹۲). کتاب البیع. تهران: مؤسسهٔ تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- موسوی خمینی، مصطفی. (۱۳۷۶). کتاب البیع. تهران: مؤسسهٔ تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- نائینی، محمدحسین. (۱۳۷۳). منیة الطالب. تهران: المکتبه المحمدیه.
- نوری (محدث)، میرزا حسین. (۱۴۰۷ق). مستدرک الوسائل. قم: آل‌البيت لاحیاء التراث.

References

- The Noble Qur'ān. (in Arabic)
- Ibn Manzūr, Muḥammad ibn Mukarram. (1408 AH / 1987 AD). *Lisān al-'Arab* (Vol. 1, 14th ed.). Beirut: Dār al-Iḥyā' al-Turāth al-'Arabī. (in Arabic)
- Abbahrī, Ḥamīd; Tālaqān Ghafārī, Maḥdī; Iyḥī, Setāreh; and N'amatī, Eḥsān. (1401 SH / 2022 AD). "Fiqhī-Ḥuqūqī Vakāvī Nahād Navḥa dar Ravī-ye Qezā-ye Irān" [Jurisprudential-Legal Exploration of the Gift Institution in Iranian Judicial Practice]. *Fasl-nāmah-ye 'Elmī Fiqh wa Huqūq-e Nowīn*, 3(9), 7–28. (in Persian)
- Anṣārī, Murtaḍā. (1411 AH / 1990 AD). *Al-Makāsib*. Qom: Majma' al-Fikr al-Islāmī. (in Arabic)
- Āshānī, Ṭāhira and Ma'šūmah N'amatī Qazvīnī. (1393 SH / 2014 AD). "Tahlīl Khuṭbat Ḥazrat Zaynab ('alayhā al-salām) dar Kūfah bā Nabard-e Amāl-e Lughawī-ye Sīrī" [Analysis of the Sermon of Lady Zaynab in Kūfah Based on Searle's Speech Act Theory]. *Majallah-ye Safīnah*, 12(45), 25–51. (in Persian)
- Bojnūrdī, Mīrzā Ḥasan. (1377 SH / 1998 AD). *Al-Qawā'id al-Fiqhiyyah*. Qom: Nashr al-Hādī. (in Arabic)

- Barzegar, Mahdī. (1391 SH / 2012 AD). "Ravish-e Tafsīr-e Matn bā Bastarhā-ye Eqṭidā'ī" [Methodology of Textual Interpretation Based on Constraints]. *Faslnāmah-ye Fiqh*, Jāmeḥ Tablīghāt Islāmī, 19(72), 130–165. (in Persian)
- Pāyānī, Aḥmad. (1393 SH / 2014 AD). *Sharḥ al-Makāsib*. Qom: Dār al-'Ilm. (in Arabic)
- Tarkāšvand, Faršīd and Nasrīn Nāgahī. (1392 SH / 2013 AD). "Tahlīl Moghayeseh-ye Sāzo-Kār Qarīnah va Bastar dar Fahm-e Matn" [Comparative Analysis of the Mechanism of Coincidence and Context in Text Comprehension]. *Faslnāmah-ye Pazhūhesh-hā-ye Tarjamah dar Zabān va Adabīyyāt 'Arabī*, 3(9). (in Persian)
- Jabbārī, Moṣṭafā and Ḥoseyn Rezvīyān. (1394 SH / 2015 AD). "Raftār-e Zabānšenāsī-ye Ḥuqūqī dar Matn-hā-ye Fiqhī" [The Footprints of Legal Linguistics in Jurisprudential Texts]. *Faslnāmah-ye Motāle'āt Fiqh wa Ḥuqūq-e Islāmī*, 7(12). (in Persian)
- Group of Researchers. (1423 AH / 2002 AD). *Mawsū'ah al-Fiqh al-Islāmī Ṭabqan limadhhab Ahl al-Bayt ('alayhim al-salām)*. Qom: Mu'assasat Dā'irat al-Ma'ārif al-Fiqh al-Islāmī. (in Arabic)
- Hujjat Kūh-Kamrā'ī, Muḥammad. (1409 AH / 1988 AD). *Kitāb al-Bay'*. Qom: Al-Nashr al-Islāmī. (in Arabic)
- Ḥarr 'Amilī, Muḥammad ibn al-Ḥasan. (1434 AH / 2013 AD). *Wasā'il al-Shī'ah*. Tehran: Nashr Islāmīyyah. (in Arabic)
- Ḥusaynī Ma'sūm, Sayyid Muḥammad and Rādmard, 'Abdullāh. (1394 SH / 2015 AD). "Ta'thīr-e Bastar Zamānī-Makānī bar Tahlīl-e Amāl-e Guftārī: Moghāysat-e Farāvānī-ye No'hā-ye Amāl-e Guftār dar Sūrah-hā-ye Makkī va Madanī-ye Qur'ān." *Jostārḥā-ye Zabānī*, 6(3), 65–92. (in Persian)
- Hekmatnīyā, Maḥmūd. (1391 SH / 2012 AD). "Nazariyyah-ye Haqq az Nīgāh-e Muḥammad Ḥusayn Gharawī Isfahānī." *Faslnāmah-ye Huqūq-e Islāmī*, 9(34). (in Persian)
- Zihnī Tehrānī, Muḥammad Jawād. (1369 SH / 1990 AD). *Tashrīḥ al-Maṭālib*. Qom: Nashr Ḥāziq. (in Persian)
- Rāghib Isfahānī, Ḥusayn ibn Muḥammad. (1412 AH / 1991 AD). *Mufradāt Alfāz al-Qur'ān*. Lebanon: Dār al-'Ilm. (in Arabic)
- Rajabī, Maḥmūd. (1396 SH / 2017 AD). *Ravish-e Tafsīr-e Qur'ān*. Qom: Intishārāt Pazhūheshgāh Ḥawzah wa Dāneshgāh. (in Persian)
- Sāsānī, Farḥād. (1398 SH / 2019 AD). "Ta'thīr-e Bastar Matnī bar Ma'nā-ye Matn." *Dū Faslnāmah-ye Zabānpuzūhī Dāneshgāh al-Zahrā'*, 2(3). (in Persian)
- Ṣadr, Muḥammad Bāqir. (1398 AH / 2019 AD). *Al-Ma'ālim al-Jadīdah*. Qom: Dār al-Ṣadr. (in Arabic)
- Ṣadr, Muḥammad Bāqir. (1432 AH / 2011 AD). *Kitāb al-Bay'*. Qom: Muḥibbīn. (in Arabic)
- Ṣafawī, Kūroš. (1382 SH / 2003 AD). *Ma'nāšnāsī-ye Kārbordi* [Applied Semantics]. Tehran: Hamshahrī. (in Persian)
- Ṣafawī, Kūrosh. (1398 SH / 2019 AD). *Āshenā'ī bā Ma'nāšnāsī* [Introduction to Semantics]. Tehran: Intishārāt Pežvāq Keyvān. (in Persian)
- Ṣafawī, Kūroš. (1399 SH / 2020 AD). *Daramadī bar Ma'nāšnāsī* [An Introduction to Semantics]. Tehran: Nashr Sūrah Mehr. (in Persian)
- Ṣafawī, Kūroš. (1400 SH / 2021 AD). *Farhang-e Tawṣīfī-ye Ma'nāšnāsī* [Descriptive Dictionary of Semantics]. Tehran: Nashr Farhang-e Mo'āṣer. (in Persian)
- Ṭabāṭabā'ī Qummī, Taqī. (1413 AH / 1993 AD). *Umdat al-Maṭālib fī al-Ta'līq 'alā al-Makāsib*. Qom: Maḥallātī. (in Arabic)
- Ṭabāṭabā'ī, Sayyid Muḥammad Ḥusayn. (1417 AH / 1997 AD). *Al-Mizān fī Tafsīr al-Qur'ān*. Qom: Mu'assasat Nashr Islāmī. (in Arabic)

- Shahīd Thānī, Zayn al-Dīn ibn 'Alī. (1403 AH / 1982 AD). *Al-Rawḍah al-Bahiyah fī Sharḥ al-Luma'ah al-Dimashqīyah*. Qom: Dār al-Hādī lil-Maṭbū'āt.
- 'Azīzī, Sīrūs and Negār Mowmanī. (1391 SH / 2012 AD). *Zabānšenāsī-ye Ḥuqūqī: Daramadī bar Zabān, Jorm va Qānūn* [Legal Linguistics: Introduction to Language, Crime and Law]. Tehran: Jihād-e Dāneshgāhī. (in Persian)
- 'Askarī Maṭīn, Sajād and 'Alī Rahīmī. (1392 SH / 2013 AD). "Tahlīl-e Goftgū-ye Ḥuqūqī, Vakāvī-e Naqsh-e Kārguft dar Bastar-e Ḥuqūqī." *Majallat-e Jostārḥā-ye Zabānī*, 4(14). (in Persian)
- 'Allāmah Ḥillī, Ḥasan ibn Yūsuf. (1420 AH / 1999 AD). *Tahrīr al-Aḥkām al-Shar'īyah 'alā Madhhab al-Imāmiyyah*. Qom: Mu'assasat al-Imām al-Ṣādiq. (in Arabic)
- Fayyūmī, Aḥmad. (1405 AH / 1985 AD). *Al-Miṣbāḥ al-Munīr*. Qom: Manšūrāt Dār al-Riḍā. (in Arabic)
- Qā'imī Nīyā, 'Alī Rezā. (1399 SH / 2020 AD). *Ma'nāšnāsī 1* [Semantics 1]. Tehran: Pāzhūheshgāh Ḥawzah wa Dāneshgāh. (in Persian)
- Kulaynī, Muḥammad ibn Ya'qūb. (1393 SH / 2014 AD). *Al-Kāfi*. Tehran: Nūr al-Ṭuqalayn. (in Arabic)
- Gandomkār, Rāheleh. (1399 SH / 2020 AD). *Farhang-e Tawṣīfī-ye Ma'nāšnāsī* [Descriptive Dictionary of Semantics]. Tehran: Nashr 'Ilmī. (in Persian)
- Muḥaqqiq Ḥillī, Ja'far ibn Ḥasan. (1355 SH / 1976 AD). *Jāmi' al-Madārik fī Sharḥ Mukhtaṣar al-Nāfi'*. Tehran: Maktabah al-Ṣaduq. (in Arabic)
- Muḥaqqiq Dāmād, Sayyid Muṣṭafā. (1395 SH / 2016 AD). *Qawā'id Fiqh; Qism-e Madanī* 2. Tehran: Samt. (in Persian)
- Mazbān, 'Alī Ḥasan. (1397 SH / 2018 AD). *Daramadī bar Ma'nāšnāsī dar Zabān 'Arabī* [An Introduction to Semantics in Arabic Language]. Tehran: Samt. (in Persian)
- Maṭūrī, Ḥosayn. (1400 SH / 2021 AD). "Tahlīl Sūrah al-Mursalāt bar Pāyē-ye Nazariyyah-ye Amāl-e Guftārī." *Dū Faslnāmah-ye Āmūzeh-hā-ye Tarbiyātī dar Qur'ān va Ḥadīth*, 7(1). (in Persian)
- Makārim Shīrāzī, Nāṣir. (1385 SH / 2006 AD). *Dā'irat al-Ma'ārif Fiqh Muqāran*. Qom: Madraseh 'Alī ibn Abī Ṭālib. (in Persian)
- Makārim Shīrāzī, Nāṣir. (1425 AH / 2004 AD). *Anwār al-Fiqhah (Bay')*. Qom: Madraseh 'Alī ibn Abī Ṭālib. (in Persian)
- Mūsawī Khomeinī, Rūḥullāh. (1392 SH / 2013 AD). *Al-Makāsib al-Muḥramah*. Tehran: Mu'assasat Tanzīm wa Nashr Āthār Imām Khomeinī. (in Persian)
- Mūsawī Khomeinī, Rūḥullāh. (1392 SH / 2013 AD). *Kitāb al-Bay'*. Tehran: Mu'assasat Tanzīm wa Nashr Āthār Imām Khomeinī. (in Persian)
- Mūsawī Khomeinī, Muṣṭafā. (1376 SH / 1997 AD). *Kitāb al-Bay'*. Tehran: Mu'assasat Tanzīm wa Nashr Āthār Imām Khomeinī. (in Persian)
- Nā'inī, Muḥammad Ḥusayn. (1373 SH / 1995 AD). *Manīyyat al-Ṭālib*. Tehran: Al-Maktabah al-Muḥammadiyyah. (in Arabic)
- Nūrī (Muḥaddith), Mīrzā Ḥusayn. (1407 AH / 1987 AD). *Mustadrak al-Wasā'il*. Qom: Āl al-Bayt li Iḥyā' al-Turāth. (in Arabic)
- Austin, J. L. (1975). *How to Do Things with Words*. Harvard University Press.
- Searle, J. R. (1999). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge University Press.
- Saeed, I. J. (2003). *Semantics*. Blackwell Publishing.
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford University Press.